

คู่มือครู

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพื้นที่ภาคกลาง

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย
มหาวิทยาลัยมหิดล

โครงการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพื้นที่ภาคกลาง

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย
มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2552

คำนำ

คู่มือการปฏิบัติงานโครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเล่มนี้ ส่วนหนึ่งคณะวิจัยโครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพื้นที่ภาคกลาง ได้เรียบเรียงจากเอกสารทางวิชาการ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Local History) และประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) ของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย และประวัติศาสตร์บอกเล่าหลายท่าน อาทิ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุนทรเกสัช รองศาสตราจารย์ศรีศักร วัลลิโภดม ศาสตราจารย์ ดร.อนันท์ กาญจนพันธุ์ ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ราตรี มฤคพิศ รองศาสตราจารย์ สุภรัตน์ เถษพาณิชย์กุล และเอกสารของนักวิชาการชาวต่างประเทศ อาทิ Keinth Jenkins เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งซึ่งน่าจะเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษาโครงการของยววิจัยทำงานได้สะดวกขึ้น เนื่องจากเป็นคู่มือในการวิจัยภาคสนาม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรือประวัติศาสตร์ชุมชนสำหรับยววิจัย ซึ่งคณะผู้วิจัยโครงการยววิจัยฯ ได้แปลลงความและเรียบเรียงมาจากหนังสือเรื่อง Collecting Community History : A Training Handbook for Educators. (Wendy Edelstein, Editor) ของกลุ่มนักวิชาการจาก Oakland Museum of California, Education Department.

คณะวิจัยโครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพื้นที่ภาคกลาง หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการปฏิบัติงานฯ จะเป็นประโยชน์ในการทำงานวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสำหรับครูที่ปรึกษาโครงการและยววิจัยต่อไป

ขอขอบพระคุณนักวิชาการผู้บุกเบิกการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและประวัติศาสตร์บอกเล่าทุกท่านที่ได้กล่าวนามมาแล้ว รวมทั้งท่านที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ก็ตาม ความรู้ที่ท่านสร้างไว้คือพื้นฐานอันสำคัญยิ่งต่อการก้าวเดินต่อไปบนเส้นทางสายประวัติศาสตร์ท้องถิ่นยววิจัย

คณะวิจัย

โครงการยววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพื้นที่ภาคกลาง

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	ก
บทที่ 1 ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : ขอบเขตและแนวทางการศึกษา	1
บทที่ 2 ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า	5
บทที่ 3 การพัฒนาความรู้พื้นฐานก่อนการวิจัย	9
บทที่ 4 การเรียนรู้ทักษะและกระบวนการที่นำไปสู่การเป็นยูววิจัยประวัติศาสตร์	17
บทที่ 5 ประวัติศาสตร์นิพนธ์	30
บทที่ 6 การหาข้อมูลและเอกสารทางประวัติศาสตร์จากพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งเรียนรู้ชุมชน	37
บทที่ 7 การสัมภาษณ์ : เครื่องมือในการศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่า	41
บทที่ 8 การเขียนเพื่อการสื่อสารงานวิจัยทางประวัติศาสตร์	51
ภาคผนวก	60

บทที่ 1

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น : ขอบเขตและแนวทางการศึกษา

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นการศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านเพียงหมู่บ้านเดียว หรือกลุ่มเดียว เมืองขนาดเล็ก หรือขนาดกลาง (บริเวณขนาดใหญ่ หรือที่ตัวเมืองหลวงจะไม่นับเป็นเรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น) หรือไม่ก็เป็นอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ใหญ่เกินกว่าจังหวัดหรือมณฑล (สุเทพ สุนทรเกสัช, 2540:108)

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นเรื่องของความทรงจำที่คนในสังคมสร้างขึ้นโดยผ่านจินตนาการทางสังคม ซึ่งอาจเป็นเรื่องราวในอดีตของบุคคล (ผู้นำ หรือ วีรบุรุษ) เหตุการณ์ สถานที่ หรือ พื้นที่ จึงมีลักษณะเป็นสมบัติส่วนรวม หรือเป็นสมบัติส่วนตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ ท้องถิ่น หรือชุมชน ทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น เรื่องราวของวีรบุรุษ การทำการเกษตรแบบไร่หมุนเวียน และวิถีทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น และที่เป็นนามธรรม เช่น ประเพณี ความเชื่อ และเรื่องเล่าตำนานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ท้องถิ่นเกิดสำนึกทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น เนื้อหาสาระที่มีอยู่ร่วมกันของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็คือ การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมของชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ยังเป็นการศึกษาสังคมเชิงประวัติศาสตร์ที่เน้นสำนึก การแสดงออก การสะท้อนทัศนคติของกลุ่มคนในท้องถิ่นเกี่ยวกับอดีตของตนเอง ปฏิบัติการต่อสภาพแวดล้อม และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการรุกรานของเมืองทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นสำนึกและพลังของชุมชน ทำให้ชุมชนรู้จักรากเหง้าของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้สั่งสมและสืบทอดมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นทุนทางสังคมที่สามารถนำมาใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและยืนหยัดอยู่ได้ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์อีกด้วย

ในทัศนะของนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสมัยใหม่ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต่างกับประวัติศาสตร์แห่งชาติ เพราะประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีแผนภูมิทางด้านเวลา และลำดับเหตุการณ์ของตัวเองแตกต่างจากประวัติศาสตร์แห่งชาติ ดังนั้น เรื่องราวในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประวัติศาสตร์แห่งชาติจึงไม่เหมือนกันทางด้านเวลา และสถานที่ สิ่งนี้นักประวัติศาสตร์ให้ความสำคัญก็คือ ชุมชนท้องถิ่นถือเป็นตัวตนทางสังคมที่มีการเกิด มีการเจริญเติบโต มีการเสื่อม และมีการสิ้นสุดในตัวของมันเอง

หน้าที่สำคัญของนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

หน้าที่สำคัญของนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคือ การที่จะต้องพยายามทำความเข้าใจ และสามารถถ่ายทอดให้ผู้คนเห็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างชัดเจน อาจกล่าวได้ว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็คือการสร้างทำความเข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างใกล้ชิด และลึกซึ้ง ดังนั้น นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตด้านระยะเวลาให้ชัดเจน เพื่อใช้เป็นกรอบวิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

ชุมชนท้องถิ่นในความหมายของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นคืออะไร

เราอาจจะให้คำนิยาม “ชุมชน” ว่า หมายถึง กลุ่มคนที่มีที่อยู่อาศัยในบริเวณที่มีอาณาเขตแน่นอน มีความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และการกระทำเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดความผูกพันร่วมกัน ซึ่งแตกต่างกับคนอื่นภายนอกที่ไม่ได้ถือตนว่าเป็นคนในท้องถิ่นนั้น

หลักฐานข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ได้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

หลักฐานที่จะนำมาใช้ในการศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ควรเปิดกว้าง และมีลักษณะยืดหยุ่นกว่าที่ใช้อยู่ในวงการประวัติศาสตร์แบบเดิม เนื่องจากหลักฐานเอกสารและจารึกที่เป็นลายลักษณ์อักษรทางราชการคงมิให้เห็นเฉพาะแต่ในเมืองหลวง หรือเมืองขนาดใหญ่เท่านั้น ดังนั้นหลักฐานข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จึงอาจมีหลากหลายประเภท ได้แก่ เอกสารของวัด สมุดข่อย ใบลาน จารึก ตำนาน ตำราพิธีกรรม ตำรายา ตำราแพทย์ เอกสารโบราณ ศิวาทกกฎหมาย เอกสารสำรวจของทางรัฐบาลกลาง และเอกสารราชการ อย่างเช่น ใบบอกจากท้องถิ่นเข้ามายังส่วนกลาง บันทึกความทรงจำของคน บันทึกการเดินทางของนักสำรวจ/นักท่องเที่ยว รูปถ่าย ชื่อสถานที่ หลักฐานทางภูมิศาสตร์ นอกจากนี้เรื่องราวของท้องถิ่น อาจจะอยู่ในรูปของประเพณีบอกเล่าอันได้แก่ ความทรงจำของผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้นำที่รัฐบาลที่เข้าไปติดต่อ พ่อค้า หมอสอนศาสนา นิทานหรือตำนานพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้านรูปแบบต่างๆ เช่น เพลงกล่อมเด็ก การละเล่น โคลงกลอนที่กวีพื้นเมืองแต่งไว้ นิราศต่างๆ หรือหลักฐานทางโบราณคดีต่างๆ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงสภาพการณ์ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยเทคนิคในการเก็บข้อมูลของประวัติศาสตร์จากการบอกเล่านี้เป็นเรื่องเร่งด่วน เพราะบ้านเมืองอยู่ในสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก ประชาชนมีการโยกย้ายถิ่นฐานอยู่บ่อยๆ อีกทั้งบรรดาคนรุ่นเก่าที่ยังจดจำเหตุการณ์และเรื่องราวเก่าๆ ได้นั้นวันก็มีแต่จะล้มหายตายจากไป ซึ่งบุคคลที่พอจะเล่าเรื่องราวต่างๆ ได้ดีนั้น ส่วนใหญ่เป็นคนที่มียายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่ต่ำกว่านั้น

อาจจะยังให้ข้อมูลได้ไม่เต็มที่นัก สิ่งเหล่านี้อาจเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า มีบ่อยครั้งที่นักวิจัยเดินทางเข้าไปตามหมู่บ้านที่ปรากฏในหลักฐานทางเอกสารว่าเป็นชุมชนที่เก่าแก่ แต่เมื่อสอบถามเรื่องราวและประวัติความเป็นมาของชุมชน ปรากฏว่าไม่มีชาวบ้านตอบได้ ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ คือคนรุ่นหลังที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ ส่วนคนรุ่นก่อนเหลือน้อยและไม่มีใครสนใจจดจำกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง

คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์แห่งชาติ หรือแม้แต่ประวัติศาสตร์ระหว่างประเทศ เป็นอย่างดี เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นมีอาณาเขตจากอิทธิพลต่างๆ จากภายนอก นอกจากนี้ควรต้องรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชนในท้องถิ่นอื่นๆ ด้วย
2. มีความเข้าใจลักษณะภูมิประเทศที่ศึกษาอย่างชัดเจน โดยออกไปสัมผัสกับสภาพความเป็นจริงของชุมชนท้องถิ่น ทำความคุ้นเคยทางด้านลักษณะภูมิประเทศ ธรณีวิทยา สถาปัตยกรรม ลักษณะการตั้งบ้านเรือน การทำมาหากิน ร่องรอยในไร่นาที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นควรจะต้องมีความสามารถในการแปลความหมายหลักฐานที่ไม่มีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรอีกด้วย
3. มีความสามารถในการเขียนและการถ่ายทอดเรื่องราว เพราะประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ไม่อยู่ในความสนใจของผู้คนทั่วไป นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึงต้องมีความสามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระอันน่าสนใจของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน อันจะก่อให้เกิดความสนใจในพัฒนาการและความคลี่คลายของชุมชนท้องถิ่น

หัวข้อเรื่อง/ประเด็นที่ศึกษา

ในการศึกษาแง่มุมของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นักประวัติศาสตร์สามารถศึกษาได้ในแง่มุมต่อไปนี้

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในแง่ของที่ตั้ง ภูมิประเทศ ทรัพยากร การตั้งถิ่นฐาน การก่อตัวของชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ ประชากร การประกอบอาชีพ ระบบเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคม/โครงสร้างอำนาจ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ระบบคุณค่า วรรณกรรม การละเล่น ศิลปะการแสดง เพลงและดนตรี รวมทั้งภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องอยู่กับทรัพยากรรอบข้าง

2. ศึกษาประวัติความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม ทั้งในแง่ของการถือครอง การจัดสรร การใช้ประโยชน์ การถ่ายโอน การดูแลรักษา และการอนุรักษ์ฟื้นฟู
3. ศึกษาประวัติความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับรัฐในประเด็นที่ว่า ได้ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือความเปลี่ยนแปลงต่อความสัมพันธ์ทางอำนาจทั้งภายในและระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับรัฐอย่างไร
4. ศึกษาประวัติความสัมพันธ์ระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบตลาด หรือทุนนิยมกับชุมชนท้องถิ่นในประเด็นที่ว่า ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบ/ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นอย่างไร
5. ศึกษากระบวนการปรับตัวชุมชนเพื่อช่วงชิง และต่อรองพลังอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม จากภายนอกที่แผ่ขยายเข้าไปในชุมชนท้องถิ่น ด้วยวิธีการอย่างไร และการปรับตัวในด้านต่างๆ ดังกล่าวเกิดขึ้นจากเหตุผลอะไร
6. เพื่อสร้างองค์ความรู้เรื่องท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นองค์รวม อันจะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ชุมชนอย่างเข้าใจแท้จริง
7. เพื่อนำผลการศึกษาเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งในส่วนของชุมชนเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จรรยาบรรณของนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจำเป็นจะต้องมีจรรยาบรรณในการทำงานคือ จะต้องมีความเป็นกลาง ซื่อสัตย์สุจริต รักษาความลับ สัญญา ตลอดจนเคารพ และให้เกียรติแหล่งข้อมูลที่เราไปสัมภาษณ์

บทที่ 2

ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า

ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ทางสังคมของท้องถิ่น เทคนิคดังกล่าวนี้เป็นของใหม่ที่นักประวัติศาสตร์ในยุคนี้คิดสร้างขึ้น ทั้งนี้เพราะขอบเขตในการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันได้ขยายตัวกว้างขวางขึ้น และรุढ़หน้าไปไกลกว่าที่จะใช้ข้อมูลที่รวบรวมจากหลักฐานทางเอกสารแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจึง จำเป็นต้องหันมาศึกษารวบรวมข้อมูลที่ได้จากการบอกเล่าสืบทอดกันมาประกอบ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มักเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในด้านต่างๆ เช่น ในด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และประวัตินุคคละ ที่ไม่ได้มีการจดบันทึกไว้ การที่จะได้ข้อมูลเหล่านี้มาจำเป็นต้องหาเทคนิคและวิธีการที่เหมาะสม อยู่ในกรอบของความรู้ของการศึกษาทางประวัติศาสตร์

การศึกษาประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า จึงเป็นการศึกษานันทิเรื่องราวอย่างมีระเบียบแบบแผน มีขอบเขต และมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ในการศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น การบันทึกเรื่องราวก็เป็นการเลือกเจาะจงเอาเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ หรือได้เคยเห็นเหตุการณ์ในอดีตอย่างแท้จริง การเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าต้องเป็นการเก็บคำพูดทุกคำของผู้ให้ข้อมูล และจำเป็นต้องเน้นในเรื่องประวัติชีวิตของผู้ให้สัมภาษณ์ด้วย โดยปกติจะแยกวิธีการศึกษาออกเป็นโครงการใหญ่ๆ 3 อย่าง คือ

- 1) เน้นการศึกษาในด้านชีวประวัติบุคคล ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของบุคคลสำคัญของท้องถิ่น หรือไม่ก็เป็นบุคคลที่สนใจในเรื่องเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และสังคมของท้องถิ่น แต่ทว่าไม่ได้มีการจดบันทึกความทรงจำเหล่านั้นไว้ บุคคลเหล่านี้รวมไปถึงผู้สนใจปัญหาทางการเมือง ธุรกิจ หรือแรงงานต่างๆ
- 2) เน้นในเรื่องสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับสมาคมหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และ
- 3) เน้นในเรื่องการกำหนดหัวข้อเรื่องในการสัมภาษณ์มากกว่าตัวบุคคล

ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าเป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นในปัจจุบัน ในเวลาที่บ้านเมืองมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสูง มีการใช้เทปบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือ ทำให้การรวบรวมข้อมูลเป็นไปได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ดังนั้น หากจะมองตามรูปแบบแล้ว การรวบรวมข้อมูล

ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าก็คือ การใช้เทพบันทึกข้อความที่มาจากบอกเล่าของผู้รู้ในเรื่องราวต่างๆ นั่นเอง (ศรีศักร วัลลิโภคม, 2522 : 1-3)

การใช้เทพบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า นั้น ไม่เหมือนกับการสัมภาษณ์ของนักหนังสือพิมพ์ เพราะเป็นเรื่องที่มีความมุ่งหมายแน่นอนว่าจะเป็นประโยชน์แก่การวิจัยในอนาคต ดังนั้น การใช้เทพบันทึกเสียงจึงต้องมีระบบ มีรายการ มีการเก็บไว้เป็นหลักฐาน รวมทั้งมีการถอดข้อความออกมาเพื่อเผยแพร่ อย่างไรก็ตาม จะต้องมีการตรวจสอบความแน่นอนและความถูกต้องของข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์มาด้วยวิธีการต่างๆ ด้วย

ในการศึกษาประวัติศาสตร์ทางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น หรือประวัติศาสตร์ชุมชน ทั้งในเขตเมืองและชนบทตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยจำเป็นต้องใช้วิธีการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าอย่างรีบด่วน เพราะในขณะนี้ยังไม่มีการศึกษาชุมชนทางมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาอย่างกว้างขวาง ข้อมูลที่พอจะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องสังคมและวัฒนธรรมของชาวบ้านได้ดีนั้น คือข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า นั่นเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่รวบรวมได้ง่ายและรวดเร็วกว่าการศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา

กล่าวโดยสรุปแล้ว ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า คือ การบันทึกเรื่องราวต่างๆ ที่ได้รับการบอกเล่าจากปากคำของบุคคลผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ และเป็นบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกแล้วเกี่ยวกับชีวประวัติ หรือจากการที่เขาได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในเหตุการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นในอดีต โดยมีการบันทึกคำบอกเล่าลงในเทปอย่างมีระเบียบแบบแผนด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลทำได้ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลหรือกลุ่มบุคคลถึงเรื่องราวที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ หรือว่าจะกำหนดประเด็นเรื่องสำคัญ แล้วจึงสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากบุคคลหลายๆ คน ที่มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ข้อมูลที่ได้รับมานั้นจะต้องมีการทดสอบความสมบูรณ์ ความแน่นอน และความน่าเชื่อถือได้จากหลักฐานทางโบราณคดี ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนการศึกษาเปรียบเทียบกับระบบความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยังมีปฏิบัติกันอยู่ ผลผลิตขั้นสุดท้ายของประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าควรจะอยู่ในรูปของเทปเสียงที่มีการจัดทำเรื่องย่อ หรือเครื่องมือช่วยค้นสำหรับผู้ฟัง แต่ส่วนใหญ่แล้ว จะเป็นต้นฉบับที่จัดพิมพ์จากการถอดเทป ซึ่งได้มีการจัดทำบรรณานุกรม ครรชนี และอาจจะมีคำถาม ตลอดจนมีความเห็นของผู้สัมภาษณ์หรือมีเอกสารพิเศษบางอย่างผนวกอยู่ด้วย ส่วนต้นฉบับนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์มักจะช่วยตรวจสอบความถูกต้อง และบางครั้งมีลายเซ็นของผู้ให้สัมภาษณ์กำกับไว้ด้วย จัดเป็นเอกสารชั้นปฐมภูมิที่สามารถใช้ในการอ้างอิงได้ (ศรีศักร วัลลิโภคม, 2522)

เทคนิคการวิจัยโดยใช้วิธีการประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า

1. การเลือกสรรวิทยากร

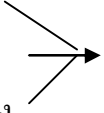
- (1) รายชื่อ
 - ค้นคว้าจากเอกสาร
 - ขอคำแนะนำจากผู้รู้
 - ได้จากผู้รู้ข่าวการทำวิจัย

(2) สักส่วนของกลุ่มวิทยากร

2. การค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม ก่อน / หลังการสัมภาษณ์

3. การตั้งคำถาม

4. การนัดสัมภาษณ์

- ไปรษณีย์
 - โทรศัพท์
 - พบด้วยตนเอง
-
- นัดสัมภาษณ์ให้เจอวัตถุประสงค์

5. การนัดพบล่วงหน้า / ส่งคำถามให้ก่อนล่วงหน้า

6. การเตรียมอุปกรณ์สำหรับการสัมภาษณ์

- เครื่องบันทึกเสียง
- ตลับเทป 60 / 90 นาที
- แบตเตอรี่ / สายไฟยาวๆ
- เครื่องเขียน
- กล้องถ่ายรูป / กล้องถ่ายวิดีโอ

7. การสัมภาษณ์

(1) บรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการสัมภาษณ์

- สถานที่สัมภาษณ์ : บ้านของวิทยากร / สถานที่ที่วิทยากรคุ้นเคย
- สร้างความประทับใจ : สุภาพ ตรงต่อเวลา เอาใจใส่
- เป็นกันเอง
- สัมภาษณ์วิทยากรคนเดียว

(2) เป็นผู้ฟังมากกว่าผู้พูด

(3) การตั้งคำถาม

- เป็นคำถามสั้นๆ ตรงประเด็น (เป็นคำถามที่ให้คำตอบชัดเจน)
- เป็นคำถาม “เปิด”
- ไม่ใช่คำถาม “นำ” ยกเว้นเมื่อจำเป็น
- เป็นคำถามที่ช่วยกระตุ้นความทรงจำ (อาจใช้คำถามเดิมมากกว่าหนึ่งครั้ง)

- ควรตั้งคำถามติดตามเรื่อง
- เป็นผู้ฟังที่ดี อดทนคอยคำตอบ อย่าขัดจังหวะวิทยากร
- (4) ควรบันทึกข้อความสำคัญบางตอนระหว่างการสัมภาษณ์
 - ชื่อ สถานที่ พ.ศ.
 - คำศัพท์เฉพาะ
- (5) ควรเปิดโอกาสให้วิทยากรซักถามผู้สัมภาษณ์ ได้พูดคุยเรื่องที่ท่านสนใจก่อนลากลับ
- (6) ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมง
- (7) หลังจากจบการสัมภาษณ์ บันทึกความเห็นของผู้สัมภาษณ์เกี่ยวกับวิทยากร
 - บุคลิก ท่าทาง นิสัย
 - สภาพบรรยากาศที่ใช้สัมภาษณ์
 - ประเมินคุณค่าของคำสัมภาษณ์ในฐานะข้อมูลทางประวัติศาสตร์

8. การถอดเทป

- ถอดตามเทป หรือแก้ไขภาษาบ้าง
- ส่งต้นฉบับให้วิทยากรตรวจสอบ เห็นชอบ

9. การวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และนำไปใช้

- ตั้งคำถามตรวจสอบความตรงจำ ความแม่นยำ ความน่าเชื่อถือ
- ตรวจสอบข้อมูลจากเอกสาร จากแหล่งต่างๆ
- การวิเคราะห์ตีความข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริง และความคิดเห็น

บทที่ 3

การพัฒนาความรู้พื้นฐานก่อนการวิจัย

การประเมินความรู้ของยูววิจัย

ในช่วงเริ่มต้นของโครงการ การเน้นที่เนื้อหาที่มีความสำคัญมากกว่าการเน้นทักษะ การปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับหัวข้อวิจัยจะช่วยให้ยูววิจัยมีความสามารถที่จะสร้างความรู้ใหม่และตั้งคำถามวิจัยได้เหมาะสม ดังนั้น จึงต้องประเมินความรู้ของยูววิจัยเสียก่อน โดยใช้แผนผัง **KWL** [K คือรู้ (know), W คือต้องการ (want), L คือ เรียนรู้ (learn)] โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การบรรยาย ให้ความรู้กับยูววิจัย (การบรรยายเนื้อหาสาระเกี่ยวกับหัวข้อที่วิจัย) 2) ให้ยูววิจัยบันทึกสิ่งได้เรียนรู้ ลงไปบนแผนผังว่า รู้ อะไรแล้วบ้างเกี่ยวกับหัวข้อนั้นๆ 3) ค้นหาว่ายูววิจัย ต้องการการเรียนรู้ อะไร และเขาคิดด้วยตนเองว่าจะหาคำตอบเหล่านี้ได้อย่างไร วิธีการนี้เป็นแนวทางในการเข้าถึงความรู้ที่ยูววิจัยมีอยู่แล้ว เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำได้ตรงกับความต้องการและความสนใจของยูววิจัยได้

การตั้งคำถาม

กระบวนการตั้งคำถาม เป็นพื้นฐานสำหรับโครงการวิจัยทุกเรื่อง คำถามของยูววิจัยจะเป็นเหมือนแนวทางการวิจัยซึ่งมีความสำคัญมาก จึงควรมีการกระตุ้นและแนะนำยูววิจัยให้มีทักษะในการตั้งคำถามที่ถูกต้อง ในแต่ละช่วงของการวิจัย จากขั้นตอนที่ 1 ยูววิจัยได้ใช้แผนผัง KWL ตั้งคำถามปลายเปิด สำหรับประเด็นวิจัย จากนั้น กลับรื้อคำถาม เพื่อให้ได้คำถามหลักของการวิจัยขณะเดียวกัน ยูววิจัยก็สามารถ ตั้งคำถาม ที่พัฒนามาจากการสังเกตของพวกเขาตามที่ได้ประมวลความรู้มาจากการอ่านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย การสำรวจ และการสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย

การศึกษาริบทของประเด็นวิจัย

เมื่อยูววิจัยต้องมาทำงานร่วมกัน ต้องแบ่งปันประสบการณ์กัน การสอนเป็นทีมจะทำให้พวกเขามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย และเกิดความเข้าใจในบริบทของประเด็นวิจัยได้ลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งครูที่ปรึกษาต้องใช้โอกาสนี้ขยายรายละเอียดการพูดคุยและอภิปรายให้รอบด้าน และเติมเต็มความเข้าใจเกี่ยวกับบริบททางประวัติศาสตร์ เพื่อช่วยยูววิจัยให้ก้าวพ้นไปจากคำถามปลายปิดที่ว่า “อะไร เมื่อไร ที่ไหน” สู่คำถามปลายเปิดว่า “อย่างไร และ ทำไม” ซึ่งจะช่วยให้ยูววิจัยสามารถเจาะลึกลงไปถึงความลุ่มลึกของเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และสามารถตั้งคำถามวิจัยที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้

- การเรียงลำดับของเหตุการณ์สำคัญๆ ในช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์เพื่อสำรวจถึงสาเหตุและปัญหา
- บทบาทของผู้ชายและผู้หญิงในสังคม
- บทบาทของปัจเจกบุคคลในสังคม
- ประเด็นเรื่องความยุติธรรม ความเสมอภาค กฎหมาย และกฎระเบียบต่างๆ
- อิทธิพลของวิทยาศาสตร์ และการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีต่อสังคม/ กลุ่มคน
- อิทธิพลของเศรษฐกิจต่อโครงสร้างสังคมและเหตุการณ์สำคัญๆ ต่างๆ

การจดบันทึก

การจดบันทึกจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดเส้นทางของข้อมูลใหม่ๆ ที่เข้ามาได้ และทราบว่าข้อมูลเหล่านั้นอยู่ตรงไหน เมื่อผู้วิจัยวิจัยเปิดอ่าน จะได้บันทึกที่มีคุณค่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้เขียน:

แหล่งที่มา :

บทที่และ/หรือ หน้าที่ปรึกษา:

III ใส่คำสำคัญ	I ระบุแหล่งที่มาของประเด็นหลัก	II ระบุแหล่งที่มาของส่วนที่สำคัญ
IV. สรุปเป็นประโยคต่างๆ ที่ทำให้จำได้		

หัวข้อ	ตัวอย่าง	ข้อมูลครบถ้วน	ข้อมูลค่อนข้างน้อย	ควรปรับปรุง
การวิเคราะห์เอกสาร	- ควรให้วิเคราะห์ระดับลึกและตีความเอกสาร - ระบุความแตกต่างระหว่างความจริงกับความคิดเห็น - สืบหาความน่าเชื่อถือของผู้เขียน - เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนและแตกต่างของผู้เขียนแต่ละคน	- ควรให้วิเคราะห์ความถูกต้องของเอกสาร	แสดงเฉพาะความเข้าใจที่มีต่อเอกสาร	พูดข้อเท็จจริงเพียง 1-2 จากเอกสาร แต่ไม่ต้องวิเคราะห์หรือตีความข้อมูล
ความรู้เกี่ยวกับบริบททางประวัติศาสตร์	- แสดงหลักฐานของความรู้ในละช่วงที่ข้อมูลนั้นถูกบันทึก - เชื่อมโยงกับข้อมูลชั้นต้นกับบริบททางประวัติศาสตร์ที่ถูกบันทึก	ใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ในช่วงก่อนๆ เพื่อตรวจสอบประเด็นต่างๆ ในเอกสาร	มีข้อจำกัดในการใช้ความรู้ประวัติศาสตร์ขาดการตรวจสอบความถูกต้อง	ไม่ระบุความรู้ทางประวัติศาสตร์
ระบุประเด็นสำคัญ / ประเด็นหลัก	- ระบุประเด็นสำคัญและประเด็นหลัก รวมทั้งแหล่งที่มาของเอกสารชั้นต้น - แสดงให้เห็นเป้าหมายและความเข้าใจของผู้เขียน	ระบุประเด็นที่สำคัญและประเด็นหลักส่วนใหญ่แต่ไม่ใช่ทั้งหมด	บรรยายโดยใช้คำทั่วไปไป ในหนึ่งประเด็นหรือหนึ่งแนวคิด รวมทั้งแหล่งข้อมูลชั้นต้น	เกี่ยวข้องเฉพาะประเด็นสำคัญและประเด็นหลักอย่างย่อๆ และหลวมๆ
แหล่งที่มา	- ใช้เอกสารที่มาจากหลายๆ แหล่ง แหล่งเพิ่มเติมจากข้อมูลชั้นต้น	ใช้แหล่งที่มาหนึ่งหรือสองแหล่งเพิ่มเติมจากข้อมูลชั้นต้น	พึ่งพาเฉพาะข้อมูล / วัตถุบัพที่มี	พึ่งพาเฉพาะข้อมูล/วัตถุบัพที่มี ไม่มีการใช้หลักฐานจากภายนอก

การกำหนดเวลาการทำงาน

ความคิดที่เป็นระบบเป็นทักษะสำคัญที่จะใช้ในการสร้างเหตุผลทางประวัติศาสตร์ การคิดเป็นระบบหมายถึง การมีความคิดที่ชัดเจนเกี่ยวกับช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ (อดีต ปัจจุบัน และอนาคต) และการเรียงลำดับช่วงเวลาจะให้นักเรียนประวัติศาสตร์สามารถตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น และอธิบายได้ว่าทำไมเหตุการณ์นั้นจึงเกิดขึ้น และเกิดขึ้นมาได้อย่างไร

ในการทำวิจัยประวัติศาสตร์ ให้ใช้การกำหนดช่วงเวลาเป็นเครื่องมือการวิจัย โดยระบุเหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นในแต่ละช่วงเวลา แล้วทำหมายเหตุลงในสมุดบันทึก

การไปทัศนศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการไปทัศนศึกษาคือ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ทั้งข้อเท็จจริงและอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดจากการอ่านแผนที่ การสังเกตการณ์ การสัมผัส และการดมกลิ่น จะทำให้ผู้วิจัยสามารถสำรวจชุมชนประวัติศาสตร์ได้ดี เมื่อได้เห็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยสายตาตนเองและจากการจินตนาการ ผู้วิจัยสามารถเริ่มต้นค้นหาขอบเขตของพื้นที่และเหตุการณ์ที่เคยมีอยู่หรือเคยเกิดขึ้นมาเมื่อครั้งอดีต และได้เห็นถึงสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป การรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจแบบปลายเปิด และการสังเกตแบบมีทิศทาง จะช่วยให้การสัมภาษณ์ได้ผลดีขึ้น ช่วยให้เข้าใจภูมิหลังของเรื่องราวที่วิจัย รูปภาพ วัตถุสิ่งของที่ศึกษา ซึ่งจะทำให้เกิดความกระตือรือร้น และแรงขับในการที่จะศึกษาเรียนรู้ให้มากขึ้นกว่าเดิม

การไปทัศนศึกษาสามารถทำได้ตลอดเวลาระหว่างการวิจัย เช่น เมื่อจบการค้นหาข้อมูลขั้นต้น และขั้นรอง ไม่ว่าทัศนศึกษาจะเกิดในช่วงต้นหรือช่วงท้ายของโครงการก็มีคุณค่าที่ไม่อาจประเมินได้เพราะเป็นโอกาสดีในการสร้างทีมวิจัยและความรู้สึกที่ดีต่อประวัติศาสตร์ ดังนั้น เมื่อเลือกพื้นที่สำหรับการไปทัศนศึกษาแล้ว ควรกระตุ้นให้ผู้วิจัยเกิดความกระตือรือร้นที่จะไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการไปทัศนศึกษา ทีมวิจัยอาจจะไปทัศนศึกษาในพื้นที่ที่ยังคงสภาพเช่นเดียวกับในอดีต หรือไปเยี่ยมชมสถานที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาลักษณะต่างๆ ไปของสถานที่ดังนี้

- มีแหล่งการค้าบริเวณที่อยู่ใกล้เคียง
- แหล่งที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียง
- พื้นที่ที่เป็นย่านอุตสาหกรรม
- ศูนย์รวมความบันเทิง
- อนุสาวรีย์ทางประวัติศาสตร์
- แหล่งสำคัญทางด้านภูมิศาสตร์

- สถานที่ต่างๆ สำหรับการคมนาคม
- แหล่งที่เป็นจุดเริ่มแรกของการก่อตั้งชุมชน

การเตรียมการก่อนออกไปทัศนศึกษา ก่อนไปทัศนศึกษา ผู้ประสานงานควรออกไปสำรวจพื้นที่ที่จะไปเสียก่อน เพื่อจะทำให้วางแผนได้ตรงกับความเป็นจริง โดยการพิจารณาคำถามเหล่านี้เพื่อจะได้เตรียมการได้อย่างเหมาะสม

- สถานที่นั้นมีไกด์ หรือข้อมูลอย่างเพียงพอให้หรือไม่
- มีผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่นที่สามารถเข้าร่วมในการทัศนศึกษาหรือไม่
- จะเดินทางไปทีแห่งนั้นได้อย่างไร
- ต้องการพี่เลี้ยงไปด้วยกี่คน
- ผู้ปกครองต้องเซ็นใบอนุญาตหรือไม่ ใบอนุญาตต้องมีการแปลหรือไม่
- กลุ่มจะกินอาหารกลางวันที่ไหน จะต้องนำอาหารหรือของว่างติดไปด้วยหรือไม่
- อากาศจะเป็นอย่างไร จำเป็นต้องนำเสื้อกันหนาวไปด้วยหรือไม่
- ครูต้องการให้เด็กรวบรวมข้อมูลบางอย่างจากพื้นที่ที่ไปหรือไม่ หากต้องการ จะต้องเตรียม “ใบงานในการศึกษา” ที่มีประเด็นคำถามที่ต้องการอย่างครบถ้วน

การเตรียมตัวสำหรับยุววิจัย

การศึกษาภูมิหลัง

ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไปทัศนศึกษา ทั้งที่เป็นข้อมูลปัจจุบันและข้อมูลทางประวัติศาสตร์ อ่านและอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องนั้น ถ้าเป็นไปได้ ควรสร้างตารางเวลาของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น บันทึกสาเหตุและผลกระทบของเหตุการณ์นั้นต่อปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์

แผนผัง KWL

- เริ่มต้นที่แผนผัง **KWL** สำหรับการไปทัศนศึกษา กลุ่มยุววิจัย มีความรู้ อะไรแล้วบ้างเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไป ยุววิจัยต้องการ เรียนรู้อะไรบ้าง ให้คิดรายการคำถามขึ้นมา ให้คิดว่าคำถามนั้นๆ จะทำอย่างไรจึงจะหาคำตอบได้ แล้วให้ยุววิจัยคิดว่าจะมีข้อมูลประเภทไหนบ้างที่สามารถรวบรวมได้จากการไปทัศนศึกษา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้จะป็นแนวทางให้ยุววิจัยมีความชัดเจนมากขึ้น หลังจากการไปทัศนศึกษาเพิ่มเติมว่า กลุ่ม ได้เรียนรู้ อะไรบ้าง

ศึกษาแผนที่

สำรวจแผนที่ประวัติศาสตร์และแผนที่ในปัจจุบันของสถานที่ที่จะไปทัศนศึกษา นำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ด้วยเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของสถานที่ในอดีตกับปัจจุบัน

กิจกรรมในการไปทัศนศึกษา

การไปทัศนศึกษาจะต้องมีกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังต่อไปนี้

ไกด์ทัวร์ ควรจัดให้มีไกด์หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ประวัติศาสตร์นั้นๆ ดี ไปนำชมเพื่อให้ความรู้แก่ผู้วิจัย

ใบงานสำหรับการศึกษา (การเป็นไกด์ด้วยตนเอง) ครูที่ปรึกษาให้ใบงานสำหรับการศึกษาศาสนาที่ประวัติศาสตร์แก่ผู้วิจัย มอบหมายให้รวบรวมข้อมูลตามคำถามการวิจัย โดยนำกลยุทธ์ของกิจกรรมแผนผัง KWL ที่ผู้วิจัยได้รับการพัฒนา ก่อนการไปทัศนศึกษาไปใช้ ซึ่งใบงานสำหรับการศึกษาสามารถเชื่อมโยงข้อมูลชนิดต่างๆ ที่ผู้วิจัยต้องรวบรวมจากพื้นที่ ซึ่งครู (พี่เลี้ยง) จะต้องไปสำรวจพื้นที่จริงก่อน

การศึกษาแผนที่ ศึกษาแผนที่ทั้งในสมัยประวัติศาสตร์และปัจจุบัน ถ่ายสำเนาเอกสารให้กลุ่ม ให้สืบค้นดูว่าพื้นที่นั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร มีอะไรเกิดขึ้นใหม่ และเคยมีอะไรอยู่บริเวณนั้นมาก่อน รวมทั้งศึกษาระบบการคมนาคม และชื่อถนนของพื้นที่นั้นด้วย

เอกสารที่เป็นภาพถ่าย ให้ผู้วิจัยนำกล้องถ่ายรูปไปบันทึกสถานที่ที่ไปทัศนศึกษา หลังจากกลับมาแล้ว ให้ตัดต่อภาพลงในงานวิจัยโดยมีคำอธิบายเกี่ยวกับสถานที่ และผู้คน ผู้วิจัยสามารถอ้างอิงสิ่งเหล่านี้ได้ในงานวิจัย และใช้รูปถ่ายเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์มากที่สุดต่องานวิจัย

การสะท้อนความคิดผ่านสมุดบันทึก

หลังจากได้ทัศนศึกษาตามกำหนดการแล้ว ให้อิสระแก่ผู้วิจัยในการสำรวจพื้นที่ พร้อมทั้งให้บันทึกรายละเอียดของการสังเกต ให้แสดงความคิดเห็น บันทึกสิ่งที่เห็น ได้กลิ่น ได้สัมผัส ภาพลักษณ์ ข้อสังเกตและความประทับใจลงในสมุดบันทึก การบันทึกสิ่งเหล่านี้ ระหว่างการสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์บอกเล่าจะเป็นประโยชน์ และจะมีผลต่อความสำเร็จของโครงการ

กิจกรรมหลังการทัศนศึกษา

การทัศนศึกษาแบบนี้จะได้ทั้งการสร้างอารมณ์ความรู้สึก และเป็นเก็บการรวบรวมข้อมูลจากสถานที่จริง หลังจากการทัศนศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้แลกเปลี่ยนและย่อยสิ่งที่ได้มาใหม่เพื่อสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับงานวิจัยประวัติศาสตร์

การทำแผนผัง KWL เดิม แผนผัง KWL ให้เรียบร้อยด้วยข้อมูลใหม่ที่ได้เรียนรู้จากการทัศนศึกษา ร่วมอภิปรายกับผู้วิจัยที่มีประสบการณ์และสร้างคำถามวิจัยเพิ่ม รวมทั้งให้ผู้วิจัยคิดว่าจะใช้วิธีการอย่างไรในการหาข้อมูลเพื่อตอบคำถามใหม่

การจัดบันทึก

ให้ยูววิจัยบันทึกว่า อะไรเป็นสิ่งที่น่าจดจำที่สุดสำหรับการไปทัศนศึกษาครั้งนี้ การไปทัศนศึกษาได้ช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวหัวข้อวิจัยอย่างไร และมีคำถามวิจัยอะไรที่เกิดขึ้นใหม่ จะได้คำตอบจากที่ไหน จะใช้วิธีการอย่างไร

การจัดแสดงภาพถ่าย

ชักชวนให้ยูววิจัยนำภาพถ่ายที่ได้จากการไปทัศนศึกษามาช่วยกันจัดแสดง โดยให้ยูววิจัยเป็นผู้เขียนคำอธิบายภาพ ระบุสถานที่ที่ไปเยี่ยมชม และสิ่งที่ได้ค้นพบ สิ่งเหล่านี้สามารถเพิ่มเติมลงไปในการวิจัยและเพิ่มเติมลงไปเป็นเอกสารประกอบการวิจัยที่ดีมาก

ใบงานสำหรับการศึกษา (ตัวอย่าง แผนผัง KWL)

ชื่อ: _____ วันที่ : _____ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ : กรมอุทการเรือ

ฉันรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับสถานที่ทางประวัติศาสตร์

กรมอุทการเรือ เดิมชื่อ "อุเรือหลวง" มีหน้าที่ซ่อมสร้างเรือมาตั้งแต่สมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
กรมอุทการเรือตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามพระบรมมหาราชวัง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

ฉันต้องการรู้อะไร	กลยุทธ์ในการค้นหาคำตอบ	ฉันได้เรียนรู้รู้อะไรเพิ่ม
- เรือรบที่ต่อโดยกรมอุทการเรือมีอะไรบ้าง - เรือที่สร้างมีขนาดใหญ่แค่ไหน - เรือเหล่านี้ถูกใช้ทำอะไร - การสร้างเรือ 1 ลำใช้เวลาานานแค่ไหน	- เดินไปรอบๆ เรือ - ศึกษาจากรายงานประจำปีของกองทัพเรือ - ถามไกด์หรือผู้บังคับการเรือ - อ่านข้อความที่บันทึกไว้ที่อนุสาวรีย์	
- ทำไมรัชกาลที่ 5 จึงเลือกสถานที่นี้ในการสร้างเรือ - อุต่อเรือมีขนาดใหญ่เท่าไร	- คูแผนที่ของสถานที่ - เดินไปรอบๆ สถานที่	
- การทำงานบนเรือเหมือนกับการทำอะไร	- สัมภาษณ์ทหารที่ประจำการอยู่ต่อเรือ - อ่านข้อความที่อนุสาวรีย์	

ฉันต้องการรู้อะไร	กลยุทธ์ในการค้นหาคำตอบ	ฉันได้เรียนรู้อะไรเพิ่ม
- มีงานอะไรบ้างที่ทำในพื้นที่อุตสาหกรรม		
- พื้นที่นี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ตั้งแต่ปีพ.ศ.2478	- เดินสำรวจรอบๆ บันทึกสิ่งที่ปรากฏ - สอบถามผู้คนที่อยู่บริเวณนั้นว่าทำงานอะไรในปัจจุบัน - ถ่ายภาพเพื่อเปรียบเทียบ	

อนุสาวรีย์ยุทธหัตถี (ตัวอย่างใบงานสำหรับการศึกษา)

ค้นหาข้อความ 3 ข้อความที่จะมีประโยชน์กับงานวิจัย

ชื่อของยุทธหัตถี	ข้อความ	ข้อมูลใหม่	คำถามวิจัยใหม่

ค้นหา 3 ภาพที่มีความสำคัญสำหรับงานวิจัยหรือรูปภาพของสมาชิกในทีมวิจัย

คำบรรยายภาพ	ข้อมูลใหม่	คำถามวิจัยใหม่

บทที่ 4

การเรียนรู้ทักษะและกระบวนการที่นำไปสู่การเป็นยูววิจัยประวัติศาสตร์

บทนี้มุ่งเน้นในเรื่องของทักษะการเป็นนักประวัติศาสตร์ ยูววิจัยจะได้เรียนรู้วิธีการกำหนดกระบวนการวิจัย วิเคราะห์ และตีความข้อมูลจากแหล่งประวัติศาสตร์ต่างๆ รวมทั้งการเขียนประวัติศาสตร์ตามแนวทางของตนเอง กิจกรรมในการสร้างเค้าโครงกระบวนการวิจัยทางประวัติศาสตร์นี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งานวิจัยอื่นๆ ต่อไป

การกำหนดโครงสร้างของกระบวนการวิจัย

กำหนดเวลา เวลาที่ใช้ในการกำหนดโครงสร้างขึ้นอยู่กับกรอบเวลาของตัวผู้วิจัยเองว่าจะจัดการอย่างไรให้เหมาะสม แต่โดยทั่วไปมักอยู่ระหว่าง 2 สัปดาห์ ไปจนถึง 3 เดือน ขั้นตอนนี้อาจเป็นขั้นตอนที่ทั้งตัวครูที่ปรึกษาและยูววิจัยต้องคิดวางแผนอย่างดี เพราะจะต้องกำหนดเวลาให้เพียงพอสำหรับการทำงานวิจัยให้สำเร็จบรรลุตามเป้าหมาย

วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้

- ผู้สอนจะต้องจัดวางระบบในการจัดการกับข้อมูลต่างๆ ที่จะได้มา เช่น บทความ รูปภาพ บทสัมภาษณ์ หนังสือ บันทึกภาคสนาม ฯลฯ โดยอาจจัดให้ยูววิจัยแต่ละคนมีกล่องหรือแฟ้มสำหรับเก็บข้อมูลต่างๆ ของตนเอง

- จัดเตรียมบอร์ดซึ่งเขียนแยกตามประเด็นของยูววิจัยแต่ละกลุ่มไว้ เพื่อให้ยูววิจัยทั้งหมดได้เห็นว่าเพื่อนๆ ยูววิจัยด้วยกันศึกษาเรื่องใด และประเด็นใดบ้าง เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างยูววิจัยด้วยกัน

- การบันทึกภาคสนามจะต้องมีการใช้อย่างมากตลอดกระบวนการวิจัย เพื่อให้ยูววิจัยได้สะท้อนข้อมูลต่างๆ ที่ค้นพบในแต่ละวันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

- ควรจัดให้มีกระดานดำไว้ที่ศูนย์วิจัย เพื่อใช้ในการจดบันทึกในระหว่างที่วางแผนการวิจัยหรือในช่วงที่กลุ่มยูววิจัยมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

คำสำคัญ

สมมติฐานการวิจัย เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นเพื่อทดสอบหรือประเมินข้อสันนิษฐานของเราว่าผลการศึกษาที่ได้เป็นไปตามที่ตั้งข้อสังเกตไว้หรือไม่ อย่างไร

ตลอดกระบวนการวิจัยควรมีพี่เลี้ยงที่คอยช่วยให้คำแนะนำแก่ยูววิจัย ให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือทั้งกลุ่มในเรื่องการทำอะไรเพื่อให้สามารถถามคำถามได้อย่างลื่นไหล ช่วยเหลือยูววิจัย

มีความคิดเชิงวิพากษ์ วิเคราะห์ข้อมูล และกระตุ้นให้มีมุมมองเกี่ยวกับประเด็นวิจัยให้กว้างขึ้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงการกระทำของบุคคลกับสถานการณ์ต่างๆ ในประวัติศาสตร์ ซึ่งการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่นๆ ได้ลึกซึ้ง และรู้จักการตั้งข้อสังเกต

ขั้นตอนการวิจัย

ลำดับ	กิจกรรม	ตัวอย่าง
1	ผู้สอนกำหนดประเด็นการวิจัยอย่างกว้างๆ	คนไทยเชื้อสายจีนในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง
2	ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นกว้างๆ ที่ผู้สอนกำหนดขึ้น	เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของคนจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย และลูกหลานจีนในไทย
3	ผู้วิจัยตัดสินใจเลือกหัวข้อวิจัยของตนเอง ซึ่งเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของผู้วิจัย และอยู่ในขอบข่ายรอบวิจัยใหญ่ที่ผู้สอนกำหนดขึ้น	คนไทยเชื้อสายจีนในแถบลุ่มน้ำแม่กลอง
4	ผู้วิจัยกำหนดคำถามการวิจัย ซึ่งอาจเขียนลงในกระดาษเพื่อตั้งคำถามที่สำคัญนี้ การตั้งคำถามอาจตั้งขึ้นหลายๆ คำถามก็ได้ เพื่อพัฒนาไปสู่คำถามที่ดีที่สุด ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะต้องเข้าไปสังเกตการณ์เพื่อช่วยดูว่าคำถามที่ตั้งขึ้นเป็นคำถามการวิจัยที่จะนำไปสู่การค้นหาคำตอบหัวข้อวิจัยที่ตั้งขึ้นได้หรือไม่	วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนแถบลุ่มน้ำแม่กลองในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง
5	ผู้วิจัยตั้งคำถามรองที่เป็นคำถามเฉพาะเจาะจง ซึ่งคำถามนี้จะคำถามที่ทำให้ผู้วิจัยค้นหาคำตอบของเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะนำไปสู่การตอบคำถามใหญ่ของการวิจัย คำถามมุ่งเป้านี้อาจตั้งได้ตลอดเวลา หากยังไม่ได้รับคำตอบในสิ่งที่ต้องการรู้ หรือบริบททางประวัติศาสตร์ยังไม่ถูกคลี่คลาย	- มีจำนวนคนไทยเชื้อสายจีนในแถบลุ่มน้ำแม่กลองมากน้อยเพียงใด - คนเหล่านี้มีที่มาอย่างไร - ประกอบอาชีพอะไร - อยู่ร่วมกับคนในพื้นที่อย่างไร - ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างไร

ลำดับ	กิจกรรม	ตัวอย่าง
6	ยูววิจัยควรนำสมุดบันทึกไปหลายๆ เล่มเมื่อลงภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลจากคำถามมุ่งเป้า รวมทั้งเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ซึ่งยูววิจัยควรทำการบันทึกเป็นประจำ สม่ำเสมอ เพื่อทบทวนดูว่าได้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นใดไปบ้าง และการบันทึกอย่างต่อเนื่องจะทำให้เห็นความเป็นมาเป็นไป หรือแบบแผนบางอย่างของเรื่องที่เราสอนใจศึกษา	- เก็บข้อมูลจากอาแปะ อากง ที่อาศัยอยู่บริเวณท่าเรือแม่กลอง - สังเกตศาลเจ้าจีนริมฝั่งน้ำแม่กลอง - ค้นหาข้อมูลที่ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด
7	ผู้สอนประเมินความก้าวหน้าการทำงานของยูววิจัยเมื่อมาถึงจุดนี้ผู้สอนจะต้องดูว่ายูววิจัยสามารถหาแหล่งข้อมูลทั้งที่เป็นบุคคลและเอกสารทางประวัติศาสตร์ได้หรือไม่ หากไม่สามารถหาได้โดยไม่ได้เกิดจากปัญหาในภาคสนาม เช่น ไม่รู้จักการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูล หรือเกิดจากข้อจำกัดของยูววิจัยเอง ก็ให้กลับมาพิจารณาคำถามที่สร้างขึ้นใหม่ เพราะความไม่ก้าวหน้าอาจเกิดจากประเด็นคำถามที่ตั้งขึ้น ดังนั้นยูววิจัยจะต้องกลับมาทบทวนใหม่โดยกลับไปทำขั้นตอนที่ 2 อีกครั้งหนึ่ง สำหรับยูววิจัยที่สามารถเก็บข้อมูลได้ก็ให้เขียนรายงานประวัติศาสตร์เบื้องต้นในรูปแบบของ “เรื่องเล่า” พร้อมกันนั้นก็ประเมินดูว่ายังมีส่วนใดที่ยังขาดอยู่ ซึ่งผู้สอนเองก็จะประเมินเช่นเดียวกันจากรายงานวิจัยที่ยูว-วิจัยเขียนขึ้น	

รายงานวิจัยในช่วงดำเนินโครงการ

เมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลไปได้ระยะหนึ่งแล้ว ยูววิจัยจะได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคล การค้นคว้าจากห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ และการลงไปสำรวจข้อมูลในพื้นที่ ซึ่งเป็นทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ผู้สอนควรกำหนดให้ยูววิจัยเขียนรายงานประวัติศาสตร์เบื้องต้นจากข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่ ซึ่งรายงานที่ได้จะช่วยให้ผู้สอนสามารถประเมินความก้าวหน้าในการศึกษาประวัติศาสตร์ของยูววิจัยอีกทางหนึ่งด้วย

ระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการเขียน

ประมาณ 2 ชั่วโมงต่อเรื่อง ซึ่งผู้สอนอาจให้ผู้วิจัยทำการบ้าน

ขั้นตอน

1. บอกให้ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่เก็บมาได้มาเรียบเรียงเขียนเป็นรายงาน ความยาวประมาณ 2 หน้ากระดาษ โดยมีการกำหนดหัวข้อดังนี้
 - 1) บทนำของหัวข้อที่ศึกษา (ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร)
 - 2) บริบททางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ผู้วิจัยศึกษา (ในช่วงเวลานั้น มีอะไรเกิดขึ้นบ้างในท้องถิ่น เกิดอะไรขึ้นในประเทศไทย รวมไปถึงถึงระดับโลก)
 - 3) บรรยายประเด็นหลักหรือประเด็นสำคัญของหัวข้อที่ศึกษา โดยใช้แหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในการอธิบาย
 - 4) บรรยายว่ามีใครเข้ามาเกี่ยวข้องกับบ้าง (อาจใช้การถอดคำ หรือสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาประกอบในการเขียน)
 - 5) เรื่องที่ศึกษามีความสำคัญอย่างไรกับสถานการณ์ปัจจุบัน (ทำไม ณ วันนี้เราต้องสนใจเรื่องนี้)
 - 6) เขียนข้อเสนอว่ายังมีอะไรที่ยังขาด หรือมีประเด็นใดที่ยังตกหล่นอยู่ เพื่อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในขั้นตอนต่อไป
 - a) ระบุที่มาของการวิจัยโดยใช้เชิงอรรถ
 - 7) ผู้สอนดูผลการเขียนรายงานพร้อมกับผู้วิจัยแล้วร่วมกันอภิปรายผลการศึกษา ความก้าวหน้าของการวิจัย รวมทั้งพูดคุยเกี่ยวกับการวิจัยในขั้นตอนต่อไป

ตัวอย่างแบบการประเมินการเขียนรายงานวิจัย

เกณฑ์การประเมิน	ระดับการประเมินทักษะการเขียน				
	สูง	ปานกลาง	พอใช้	ต่ำ	ไม่มีเลย
ผลการเขียนสามารถสะท้อนได้ว่าผู้เขียนสามารถพัฒนาคำถามวิจัยได้อย่างชัดเจน กระชับ ไม่ซ้ำนำ และเปิดกว้างให้ผู้ตอบได้บอกเล่าหรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่					

เกณฑ์การประเมิน	ระดับการประเมินทักษะการเขียน				
	สูง	ปานกลาง	พอใช้	ต่ำ	ไม่มีเลย
ผู้เขียนได้เขียนโดยรวมเอาข้อค้นพบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคำถามวิจัยและนำไปสู่ประเด็นหลักในการศึกษา					
ผู้เขียนได้รวมเอาแหล่งข้อมูลทุกแหล่งมาเขียน ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ					
ผู้เขียนได้ใช้หัวข้อที่ศึกษามายบรรยายเพื่อคลี่คลายบริบททางประวัติศาสตร์ได้อย่างชัดเจน และมีการเชื่อมโยงเรื่องที่ศึกษากับภาพใหญ่					
ผู้เขียนได้แสดงแหล่งที่มาของผู้ให้ข้อมูลในเนื้อความที่เขียน					
ผู้เขียนได้ใช้มุมมองในการเขียนหลายมุมมอง โดยอาศัยข้อค้นพบใหม่จากการศึกษาและประวัติศาสตร์บอกเล่าที่ได้จากการสัมภาษณ์					
ผู้เขียนได้อภิปรายถึงความสำคัญของเรื่องที่ศึกษาที่มีต่อสถานการณ์ปัจจุบัน					
ผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับประเด็นหรือข้อจำกัดที่ทำให้เรื่องที่เขียนไม่ชัดเจน มีความคลุมเครือ หรือสับสน					
ผู้เขียนได้เขียนข้อสรุปที่สอดคล้องกับประเด็นวิพากษ์ที่ตั้งขึ้น และผลการวิเคราะห์ข้อมูล					
ผู้เขียนได้สะท้อนว่าการศึกษาครั้งนี้มีผลต่อตัวผู้เขียน หรือมีความหมายต่อตัวผู้เขียนอย่างไร					

การพัฒนาคำถามวิจัยทางประวัติศาสตร์

สิ่งที่ยากสำหรับยูววิจัยคือ การตั้งคำถามวิจัยหลักและคำถามรองที่เป็นคำถามเจาะจง ซึ่งการให้แนวทางในการตั้งคำถามจะเป็นการช่วยให้ยูววิจัยสามารถพัฒนาคำถามการวิจัยของตนเองได้
ระยะเวลาที่ใช้: 2-4 ครั้ง (ครั้งละ 60 นาที)

สิ่งที่ใช้สำหรับการพัฒนาคำถามวิจัย

- พัฒนาคำถามการวิจัยตามแนวทางการตั้งคำถาม
- สร้างคำถามเจาะจงตามแนวการตั้งคำถาม
- เตรียมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่ได้มาจากการรวบรวมระหว่างที่ค้นหาความเป็นมาของประเด็นวิจัยที่กำหนดไว้กว้างๆ

คำสำคัญ (ถ้ามี)

คำถามการวิจัย

คำถามปลายเปิด คำถามที่กระชับชัดเจน และไม่เป็นคำถามนำ เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เกิดความคิดเชิงวิพากษ์ และเกิดมุมมองที่หลากหลาย แต่คำถามที่ดีนั้นไม่ควรกว้างหรือแคบจนเกินไป และผู้วิจัยควรรู้ว่าคำถามที่ตั้งขึ้นสามารถไปเก็บได้ที่ไหน จากใคร

คำถามเฉพาะเจาะจง คำถามประเภทนี้จะช่วยให้ยูววิจัยสามารถค้นหาข้อมูลที่ลึกขึ้นสำหรับตอบคำถามหลักในการวิจัยเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และทำให้เข้าใจเรื่องที่ตนเองศึกษามากขึ้น

ขั้นตอนการสร้างคำถามวิจัย

1. ยูววิจัยกำหนดหัวข้อที่ต้องการศึกษาให้แคบลงจากประเด็นวิจัยกว้างๆ ที่ผู้สอนตั้งขึ้น
2. เมื่อได้หัวข้อวิจัยแล้วยูววิจัยต้องตั้งคำถามหลัก ซึ่งผู้สอนจะแนะนำแนวทางการสร้างคำถามให้แก่ยูววิจัย 2-3 ครั้ง จากนั้นจึงให้ยูววิจัยลองตั้งคำถามตามแนวทางที่ได้เรียนรู้ ซึ่งอาจต้องฝึกปฏิบัติการกันหลายครั้งเพื่อให้ได้คำถามที่แน่ใจได้ว่าจะมีแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์สนับสนุนเพียงพอ เมื่อสิ้นสุดขั้นตอนนี้ยูววิจัยจะต้องได้คำถามวิจัยที่ใช้ได้ ครูที่เลี้ยงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในขั้นตอนนี้ ในการช่วยให้ยูววิจัยสามารถพัฒนาคำถามที่น่าสนใจและมีความเป็นไปได้ในการศึกษา
3. เมื่อได้คำถามหลักแล้วขั้นตอนต่อมายูววิจัยจะต้องตั้งคำถามรอง ซึ่งเป็นคำถามที่มุ่งเป้าเพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อไปตอบคำถามหลัก ซึ่งคำถามรองนี้จะเจาะจงชัดเจนว่าจะ

ถามเรื่องอะไร ไปจนถึงการกำหนดตัวบุคคลว่า เรื่องนั้นๆ จะต้องไปเก็บข้อมูลจากใครบ้าง การตั้งคำถามเจาะจงก็จะมีแนวคำถามที่ผู้วิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการตั้งคำถาม (แนวทางการตั้งคำถามแบบเจาะจง I)

4. แนวทางการตั้งคำถามแบบเจาะจง II ก็เป็นอีกแบบฝึกหัดหนึ่งที่สามารถใช้เสริมกับแบบแรก โดยการให้ผู้วิจัยอ่านข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่ได้มาจากการค้นคว้า ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยเข้าใจเรื่องที่ตัวเองต้องการศึกษามากขึ้น แล้วลองให้ตั้งคำถาม ซึ่งขั้นตอนนี้ก็ยุ่งยากเช่นกัน เป็นการเรียนรู้แบบย้อนกลับโดยให้ผู้วิจัยบอกว่ารู้อะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาจากการอ่านข้อมูลที่ค้นคว้ามาได้ แล้วให้ตั้งคำถามกลับจากสิ่งที่รู้จากเอกสาร เทคนิควิธีนี้เป็นการฝึกให้ผู้รู้จักการตั้งคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบในสิ่งที่ต้องการศึกษา
5. นอกจากนี้ผู้วิจัยสามารถใช้การบันทึกแหล่งข้อมูล I และ II โดยบันทึกแหล่งข้อมูล I เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งใดๆ ก็ได้ ส่วนบันทึกแหล่งข้อมูล II เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้สอนให้ผู้วิจัยไปหามาจากแหล่งข้อมูลภายนอกที่เกี่ยวกับคำถามมุ่งเป้า หรือที่เห็นว่ามีมีความสำคัญ

ตัวอย่างการพัฒนาคำถามวิจัย

จงตอบคำถามต่อไปนี้ เพื่อฝึกหัดการตั้งคำถามวิจัยของตัวเอง

ลำดับ	คำถาม	คำตอบ
1	อะไรคือประเด็นหลักในการวิจัยของนักเรียน	คนไทยเชื้อสายจีนในแถบลุ่มน้ำแม่กลอง
2	นักเรียนจะศึกษาแง่มุมไหนของคนไทยเชื้อสายจีนที่อยู่แถบลุ่มน้ำแม่กลอง	วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนแถบลุ่มน้ำแม่กลองในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง
3	ให้นักเรียนลองตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้แง่มุมเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน (พึงระลึกไว้เสมอว่า คำถามจะต้องไม่ชี้นำ มีความกระชับ ชัดเจน และเปิดโอกาสให้ผู้ตอบบอกเล่าได้อย่างเต็มที่)	คนไทยเชื้อสายจีนทำมาหากินอย่างไรในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง
4	นักเรียนลองระดมความคิดกันดูว่าจะมีแหล่งข้อมูลใดบ้าง ที่จะช่วยทำให้เราสร้างคำถามของเราให้ถามได้ลึกซึ้ง และได้ข้อมูลเป็นอย่างดี	- ประวัติบอกเล่าจากการสัมภาษณ์ - ภาพถ่ายเก่าๆ จากผู้ให้สัมภาษณ์ - หนังสือจีน พิมพ์ฉบับเก่าๆ สมัยหลังสงคราม
5	นักเรียนคิดว่านักเรียนจะไปหาแหล่งข้อมูลที่บอกไว้ในข้อ 4 ได้จากที่ใดบ้าง	- สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวที่เคยเห็นว่าเกี่ยวข้องกับคนไทยเชื้อสายจีน เช่น เพื่อนบ้าน ศาลเจ้า - ชมรมคนชรา - ห้องสมุด - หอวัฒนธรรมประจำจังหวัด - อนุสาวรีย์ หรืออนุสรณ์สถานในท้องถิ่น

ตัวอย่างการตั้งคำถามแบบเฉพาะเจาะจง I

จงตอบคำถามข้างล่างนี้ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างคำถามการวิจัยของนักเรียนให้ลุ่มลึกยิ่งขึ้น โดยใช้บันทึกภาคสนามที่นักเรียนเก็บข้อมูลมาช่วยในการตอบคำถาม

คำถามวิจัยของนักเรียน

คนไทยเชื้อสายจีนแถบลุ่มน้ำแม่กลองทำมาหากินอย่างไรในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ใคร ทำอาชีพประมงหรือค้าขายอยู่แถบลุ่มน้ำแม่กลอง

ใคร

อะไร

ที่ไหน

เมื่อไร

อย่างไร

เท่าไร

ทำไม

ตัวอย่างการตั้งคำถามแบบเฉพาะเจาะจง II

จงสร้างคำถามแบบเจาะจงโดยใช้ตารางข้างล่างนี้ โดยตั้งคำถามจากคำตอบที่มีอยู่ในเอกสารที่นักเรียนได้อ่านจากแหล่งข้อมูลที่นักศึกษาค้นคว้ามา

แหล่งข้อมูล	ส่วนที่/ บทที่/ หน้าที่	คำถามที่ตั้งจากจากคำตอบที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่ค้นคว้ามา

แบบบันทึกแหล่งข้อมูล I

ให้บันทึกแหล่งข้อมูลแต่ละแหล่งที่นักเรียนเก็บมาในแบบบันทึกภาคสนาม เพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิง

แหล่งข้อมูล	ส่วนที่/ บทที่/ หน้าที่	บันทึก

แบบบันทึกแหล่งข้อมูล II

แบบบันทึกนี้นักเรียนสามารถใช้ตลอดกระบวนการวิจัย และควรบันทึกให้ครบถ้วน
ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถกลับมาหาข้อมูลได้ง่ายและช่วยให้เขียนรายงานได้อย่างสมบูรณ์

1. คำถามการวิจัย
2. คำถามแบบเจาะจง
3. แหล่งข้อมูลที่ 1 (ชื่อเรื่อง เลขหน้า) รายละเอียดของข้อมูล แหล่งข้อมูลที่ 2 (ชื่อเรื่อง เลขหน้า) รายละเอียดของข้อมูล แหล่งข้อมูลที่ (ชื่อเรื่อง เลขหน้า) รายละเอียดของข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล/ นักเรียนได้เรียนรู้อะไร
5. คำถามเจาะจงที่ต้องการค้นหาข้อมูลต่อ ซึ่งเกิดขึ้นใหม่หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลที่มี
6. แหล่งข้อมูลใหม่ที่ต้องไปเก็บเพิ่มเติม

การทำงานประวัติศาสตร์เป็นทีม

การทำงานเป็นทีมเป็นการร่วมมือกันของยูววิจัยมากกว่าการแข่งขัน การทำงานแบบนี้ช่วยให้ศึกษาข้อมูลได้ครอบคลุมและลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งเกิดจากการที่ยูววิจัยได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเคารพซึ่งกันและกัน รวมทั้งได้แบ่งปันความรับผิดชอบ การเกิดความคิดสร้างสรรค์ในระหว่างการทำงานเป็นทีมนี้ มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้การเขียนงานวิจัยประวัติศาสตร์มีความหนักแน่นมากขึ้น และยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ยูววิจัยอีกด้วย การรวมทีมไม่ควรมีจำนวนสมาชิกมากเกินไป อาจมีประมาณ 3-4 คน เพื่อให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและ แบ่งความรับผิดชอบในการวิจัยได้อย่างทั่วถึง

คำสำคัญ

การประชุมรายงานความก้าวหน้า เป็นการรวมกลุ่มเพื่อให้ยูววิจัยพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ ข้อคิดเห็น และตั้งประเด็นคำถามในช่วงระหว่างดำเนินโครงการ โดยหยิบยกงานภาคสนามมาเป็นประเด็นในการพูดคุย

ขั้นตอน

1. เมื่อต้องการจัดตั้งทีมยูววิจัยขึ้น ควรเริ่มด้วยการเชิญชวนให้นักเรียนเข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งนักเรียนต้องระบุนความรู้ ทักษะและความสนใจของตนเองเกี่ยวกับงานด้านประวัติศาสตร์ จากนั้นให้นักเรียนเลือกจับกลุ่มด้วยตัวเอง ซึ่งการรวมกลุ่มกันนั้นควรเป็นทีมที่มียูววิจัยที่มีความถนัดหลากหลาย เช่น บางคนมีความถนัดในการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์บอกเล่าด้วยการสัมภาษณ์ บางคนอาจชอบการเก็บข้อมูลจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ และบางคนอาจมีความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารจัดการงานกลุ่ม ซึ่งการรวมยูววิจัยที่มีความถนัดที่หลากหลายนี้จะช่วยเอื้อให้การวิจัยสามารถดำเนินไปได้อย่างลงตัว
2. จัดสรรเวลาให้ทีมวิจัยที่จัดตั้งขึ้นนี้ได้มีโอกาสพบปะและพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เพื่อเป็นการปลูกฝังหรือสร้างจิตสำนึกของการทำงานร่วมกันเป็นทีม
3. แต่ละกลุ่มควรจัดทำ “ข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม” เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มได้เสนอข้อปฏิบัติที่จำเป็นต่อการทำงานเป็นทีม

ข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม รวมประเด็นดังต่อไปนี้เข้าไปด้วย

1. แจงโครงการวิจัยที่แต่ละทีมจะทำ

2. แจงรายการผลงานที่แต่ละทีมจะต้องผลิต เพื่อแสดงให้เห็นว่าโครงการวิจัยได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงสมบูรณ์แล้ว เช่น โปสเตอร์ รายงาน ภาพ ฯลฯ
3. เกณฑ์ที่จะนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จ เช่น จำนวนแหล่งข้อมูลทฤษฎี จำนวนข้อมูลปฐมภูมิที่จะดำเนินเก็บ การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย การเข้าไปมีส่วนร่วมในภาคสนาม และการสัมภาษณ์ข้อมูลจากบุคคล
4. กำหนดข้อควรและไม่ควรกระทำในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้การทำงานกลุ่มเป็นไปอย่างสมัคสมานสามัคคีและราบรื่น เช่น ไม่ควรมีคนใดคนหนึ่งในกลุ่มมีอิทธิพลเหนือสมาชิกคนอื่นๆ หรือห้ามหัวเราะเยาะความคิดของผู้อื่น เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการรวมกลุ่มวิจัย

ช่วงระดมสมอง

- เมื่อสมาชิกกลุ่มเสนอความคิดเห็นในประเด็นใดๆ ไม่ควรตัดสินถูกผิด ซึ่งในระหว่างการประชุมสมมนั้นควรสร้างบรรยากาศให้มีการเสนอความคิดอย่างหลั่งไหล โดย 1) ไม่คิดว่าข้อคิดเห็นไหนผิดหรือไม่มีสาระ 2) การให้ข้อเสนอแนะหรือการตั้งข้อถกเถียงควรทำหลังจากที่การระดมความคิดเห็นสิ้นสุดลง

- เมื่อสมาชิกในทีมเสนอคำถามการวิจัยหรือหัวข้อการวิจัย ทุกคนควรให้ความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะๆ และควรมีสมาชิกที่ช่วยจดบันทึกความคิดเห็นต่างๆ ที่เสนอกันมาให้สมาชิกทั้งทีมได้ดูกัน

ช่วงอภิปราย

หลังจากที่ระดมสมองแล้ว และสมาชิกทุกคนในทีมได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับหัวข้อวิจัยกันรอบวง การอภิปรายก็จะเริ่มขึ้น การอภิปรายจะช่วยการทำงานเป็นทีมในเรื่อง:

- ช่วยให้เห็นว่าสมาชิกในทีมมีมุมมองร่วมกันในหัวข้อวิจัยที่กลุ่มจะทำ
- เป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนที่พูดน้อยได้แสดงความคิดเห็น
- ช่วยป้องกันไม่ให้สมาชิกใช้ถ้อยคำรุนแรงในการอภิปรายร่วมกับกลุ่ม

ช่วงการเสนอข้อคิดเห็น

เป็นช่วงที่ให้ผู้สมาชิกทีมได้สะท้อนกลับความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม เช่น หน้าที่ของสมาชิกทีมและข้อเสนอแนะสำหรับปรับปรุง ซึ่งกิจกรรมเช่นนี้อาจเกิดขึ้นหลายครั้งในกระบวนการวิจัย

- ให้สมาชิกเสนอว่าเขาจะทำอะไรเพื่อให้กลุ่มดำเนินการไปได้
- ทำอย่างไรให้ทีมทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- ทำอย่างไรเพื่อให้ทีมมีบรรยากาศการทำงานร่วมกันที่ดี

บทที่ 5

ประวัติศาสตร์นิพนธ์

ในทัศนะของนักคิดจำนวนมาก ประวัติศาสตร์ในฐานะที่เป็นศาสตร์สาขาหนึ่งหาได้หมายถึงแค่ "เหตุการณ์" และ "บันทึกเหตุการณ์" ไม่แต่หมายถึง การศึกษาเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต ในความหมายที่สามนี้ หัวใจของวิชาประวัติศาสตร์ คือ วิธีการศึกษาเพื่อที่จะเข้าใจ ติความ และอธิบายเรื่องราวของมนุษย์ในอดีตนั่นเอง การเรียนประวัติศาสตร์ จึงเป็นการเรียนรู้เหตุการณ์สำคัญในอดีตเพื่อรู้จักความเป็นมาตัวเอง หรือเพื่อรู้จักประสบการณ์ในอดีตที่เชื่อมประสานจิตวิญญาณของคนในสังคมเข้าด้วยกัน แต่การเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์สำหรับนักประวัติศาสตร์แล้ว ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่ "เหตุการณ์" อย่างเดียว ทั้งนี้เพราะตามความเป็นจริงแล้ว เราไม่มีทางทราบได้เลยว่า "เหตุการณ์จริงๆ" ในอดีตเป็นอย่างไร ความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในแต่ละยุคแต่ละสมัยมาจากบันทึกหรืองานเขียนของนักประวัติศาสตร์ ซึ่งจะเปลี่ยนไปตามข้อมูล ค่านิยม สังคม และความครอบงำทางการเมืองของสมัยนั้น ดังนั้น จึงเกิดความหมายที่สองของประวัติศาสตร์ นั่นคือ บันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีตและทำให้เกิดวิชาที่เรียกว่า "ประวัติศาสตร์นิพนธ์" ความสนใจในที่นี้จึงไม่ได้อยู่ที่ตัวเหตุการณ์ แต่อยู่ที่ "บันทึกเหตุการณ์" ซึ่งรวมไปถึงงานเขียนที่มุ่งสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอดีตของมนุษย์ด้วย ในกรณีนี้ นักประวัติศาสตร์ต้องการชี้ให้เห็นว่า ความรู้เรื่องราวเกี่ยวกับอดีต หรือที่บางท่านพอใจที่จะเรียกว่า "ภาพอดีต" ได้ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนไปในแต่ละยุคแต่ละสมัยอย่างไร ยกตัวอย่างเช่น คนไทยเมื่อ 40-50 ปีก่อน มีความรับรู้ "ภาพอดีต" ของไทยแตกต่างไปจากปัจจุบัน เราต้องอธิบายให้ได้ว่า อะไร คือปัจจัยที่ทำให้ความรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ของคนไทยเปลี่ยนไปจากวันนั้นถึงวันนี้

เฮย์เดน ไวต์ (1985) ได้กล่าวถึงลักษณะเด่น ของประวัติศาสตร์นิพนธ์ เอาไว้ว่า ความเชื่อที่ว่าประวัติศาสตร์นิพนธ์เป็นการทำความเข้าใจและให้ความหมายบางอย่างเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตโดยมีตัวแบบในการจัดระเบียบอย่างใดอย่างหนึ่งและเป็นงานบันทึกเหตุการณ์ที่มีความเป็นกลางไม่เอียงข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดนั้นถูกท้าทายมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจาก นักประวัติศาสตร์ทำงานโดยการรวบรวมเหตุการณ์ที่เป็นข้อเท็จจริงต่างๆ แต่เนื่องจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีจำนวนมากมากเกินไปเกินกว่าที่เขาจะสามารถรวบรวมและเรียบเรียงเป็นเรื่องราว สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ เขาจะต้องคัดหรือหั่นข้อมูลบางอย่างที่เขาเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องไป นอกจากนั้น การที่เขาพยายามจะร้อยเรียงเหตุการณ์ต่างๆ ตามที่ค้นคว้ามาเป็นเรื่องราวเพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นในช่วงเวลานั้นๆ ทำให้เขาต้องพยายาม “เติมช่องว่าง” ให้เต็มด้วยการหาคำอธิบายที่มีความเป็นไปได้ ความพยายามดังกล่าวก็คือการ

ที่นักประวัติศาสตร์ได้ “ตีความ” ข้อมูลที่เขาได้อยู่ ปัญหาก็คือ หากงานเขียนประวัติศาสตร์เป็นงานตีความข้อมูล เราจะสามารถได้เต็มปากหรือว่างานเขียนประวัติศาสตร์เป็นงานที่เป็นกลาง

นักประวัติศาสตร์มีวิธีการตีความข้อมูล 2 วิธีคือ วิธีแรก คือ การเลือกโครงสร้างของเรื่องซึ่งทำให้เหตุการณ์ต่างๆ นั้นอยู่ในรูปของเรื่องเล่าที่เป็นที่คุ้นเคยกันในวัฒนธรรมนั้นๆ และวิธีที่ 2 คือ การเลือกวิธีการในการอธิบาย เช่น การหาความคล้ายคลึงกันของปรากฏการณ์เพื่อจับรวมเข้าด้วยกัน การทำความเข้าใจเหตุการณ์ในลักษณะที่สัมพันธ์กันเป็นเหตุเป็นผล และการทำความเข้าใจเหตุการณ์หนึ่งในลักษณะที่เป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ที่เป็นองค์รวมนอกจากนี้ ความแตกต่างของประวัติศาสตร์นิพนธ์ยังอยู่ที่อุดมการณ์ของนักประวัติศาสตร์ โดยที่ นักประวัติศาสตร์ย่อมมีอุดมการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ พวกอนาธิปไตย คือ พวกที่ไม่ชอบระบบการปกครอง พวกอนุรักษนิยม พวกหัวรุนแรง และพวกเสรีนิยม ดังนั้น การที่กล่าวว่าประวัติศาสตร์นิพนธ์เป็นงานที่มีความเป็นกลางนั้นเป็นไปได้ เพราะนักประวัติศาสตร์ย่อมมีอุดมการณ์ที่แน่นอนหนึ่งๆ การตีความประวัติศาสตร์ของนักประวัติศาสตร์ย่อมต้องผ่าน “แว่น” อุดมการณ์นี้

ด้วยเหตุนี้เราจะพบว่า ประวัติศาสตร์นิพนธ์หลายๆ เล่มที่เป็นการอธิบายเหตุการณ์เดียวกันและในช่วงเวลาเดียวกันนั้นอาจมีความแตกต่างกันมาก ความแตกต่างไม่ใช่เกิดจากการที่นักประวัติศาสตร์เหล่านี้ได้ข้อมูลมากน้อยต่างกัน แต่เกิดจากการสร้างโครงเรื่องที่ตนคิดว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับอุดมการณ์ของการเขียนประวัติศาสตร์ช่วงนั้นๆ หรือตรงกับอุดมการณ์ของตน ดังนั้น เราจึงควรเข้าใจประวัติศาสตร์นิพนธ์เสียใหม่โดยยอมรับว่า ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไม่ใช่การ “ค้นพบ” อดีต แต่เป็นการ “ประกอบสร้าง” เรื่องราวจากเหตุการณ์ในอดีตขึ้นมา ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2545) กล่าวว่า “ไม่เพียงนักประวัติศาสตร์ไม่รู้ ‘เรื่อง’ จริงของอดีตเท่านั้น แต่ในอดีตที่เป็นจริงนั้นไม่มี ‘เรื่อง’ ให้รู้ด้วยซ้ำ มีแต่เหตุการณ์เป็นหมื่นเป็นแสนเหตุการณ์เกิดขึ้น เหตุการณ์เหล่านี้ไม่มีเรื่องผูกเข้าหากันแต่อย่างใดทั้งสิ้น” จึงเป็นหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์ที่จะต้อง “สร้าง” เรื่องขึ้นมา

นอกจากนี้ วัตต์มีความเห็นว่า นักประวัติศาสตร์ก็คือ นักเล่าเรื่องที่มีความสามารถในการเล่าเรื่องราวที่น่าจะเป็นไปได้จากข้อเท็จจริงที่เป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ ข้อเท็จจริงเมื่อยังไม่ได้นำมาจัดระเบียบเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ยาก เพราะกระจัดกระจายและไม่สมบูรณ์ ดังนั้น สิ่งที่นักประวัติศาสตร์ทำก็คือการใช้ “จินตนาการประกอบสร้าง” ในการอธิบายเรื่องราวที่เป็นไปได้ที่สร้างจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ สำหรับวัตต์แล้ว ประวัติศาสตร์นิพนธ์ต่างๆ ไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยที่เหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงต่างๆ เรียงกันตามลำดับเวลาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องราว แต่เกิดจากการที่นักประวัติศาสตร์ *เลือกใช้* *ตัดทิ้ง* หรือ *เน้น* บางเหตุการณ์ให้เด่นกว่าเหตุการณ์อื่น โดยใช้เทคนิคของการสร้างตัวละคร การซ้ำแนวเรื่อง การใช้น้ำเสียง การใช้บทบรรยายหรือพรรณนาแบบต่างๆ รวมทั้งการใช้มุมมอง การที่นักประวัติศาสตร์ทำเช่นนี้ก็เพื่อจัดระเบียบข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์ที่อยู่ห่างไกล

จากพวกเรา ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์เหล่านี้เมื่อเวลาผ่านไปก็จะเป็นสิ่งที่แปลกหรือไม่คุ้นเคย ดังนั้น การที่จะทำให้เหตุการณ์เหล่านี้เป็นที่เข้าใจได้ ไม่ใช่เพราะนักประวัติศาสตร์ได้ข้อมูลที่ละเอียดชัดเจน แต่ด้วยการนำเสนอโดยใช้กรอบวิธีคิดที่เป็นที่เข้าใจในหมู่นักอ่านทั่วไปนั่นเอง

แต่เนื่องจาก “อดีต” เป็นเหตุการณ์มากมาย ในเมื่ออดีตผ่านไปแล้ว เราจึงตรวจสอบเรื่องราวต่างๆ จาก “อดีต” ไม่ได้ มีอยู่ทางเดียวที่ทำได้ก็คือ ตรวจสอบกับ “ประวัติศาสตร์นิพนธ์” หรือ “เรื่องเล่า” อื่นๆ (Jenkins, 1991: 14)

การวิจัยทางประวัติศาสตร์นั้น มีสิ่งที่นักประวัติศาสตร์ต้องคำนึงถึงอย่างสำคัญ 3 ประการคือ 1) อคติ (bias) หมายถึง สิ่งที่ตนเองพอใจจะเลือก ความโน้มเอียงไปทางใดทางหนึ่ง โดยเฉพาะเรื่องที่มีการตัดสินโดยความคิดเห็นเพียงบางส่วน 2) มุมมอง หมายถึง แง่มุมที่มองเรื่องต่างๆ การตีความหรือ การแปลความหมาย หมายถึง การแปลความหมาย ถอดรหัส หรือบอกกล่าว 3) กระบวนการ ในบริบทของการวิจัยทางประวัติศาสตร์ หมายถึง วิธีที่ผู้คนมีประสบการณ์ในเหตุการณ์ต่างๆ

แนวคิดเรื่องอคติ มุมมอง และการตีความ มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน มุมมองที่มีอคติ มักจะทำให้ข้อมูลที่หลงเหลืออยู่เป็นผลอันเกิดจากอคตินั้น มุมมองจึงมีความหมายว่า เราไม่ควรเชื่อถือข้อมูลเพียงบางชนิดอย่างเต็มที่ เนื่องจากอาจประกอบด้วยอคติในหลักฐานดังกล่าว การตีความก็อาจไม่พอเพียงเพราะขาดหลักฐาน ซึ่งการขาดหลักฐานก็เป็นผลมาจากส่วนผสมกันระหว่างอคติ และมุมมองของเอกสาร (รวมถึงประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่ใช้เป็นหลักฐานด้วย) กระบวนการหรือวิธีที่ผู้คนมีประสบการณ์ในเหตุการณ์นั้นๆ ตัวอย่างเช่น อายุและเพศ อาจมีความสำคัญต่อวิธีที่ผู้คนคิดถึงตนเองท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของประวัติศาสตร์ ผู้ชายอายุ 15 ปี ในยุค ค.ศ.1938 และผ่านประสบการณ์ในสงครามโลกครั้งที่สองมา จะถูกถามคำถามว่า คุณทำอะไรในระหว่างสงคราม (เช่น คุณเป็นทหารหรือไม่) แต่ผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว อายุสี่สิบปี มีลูก ในปีค.ศ.1938 และผ่านประสบการณ์ในสงครามโลกครั้งที่สองมา ก็จะต้องใช้ชุดคำถามที่ต่างกันโดยสิ้นเชิง แนวคิดเรื่องกระบวนการในประวัติศาสตร์เป็นเรื่องสำคัญในกระบวนการทำวิจัย โดยเฉพาะในการพัฒนาคำถามสัมภาษณ์ที่เหมาะสม

การเรียนรู้จากรูปถ่าย และภาพการ์ตูน

ภาพถ่ายเป็นการบันทึกเหตุการณ์ทั้งเหตุการณ์ธรรมดาและเหตุการณ์พิเศษ เพื่อบันทึกสถานที่ จดจำผู้คน และอื่นๆ ส่วนภาพการ์ตูน ศิลปินมักสร้างการ์ตูนขึ้นเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงเสียดสีเกี่ยวกับเหตุการณ์ในยุคหนึ่ง หรือการเมือง หรือผู้มีอิทธิพลทางวัฒนธรรม

กระบวนการในการศึกษาภาพถ่าย

1. เริ่มต้นกิจกรรมกลุ่มด้วยการอภิปรายเกี่ยวกับการใช้กล้องและภาพถ่ายทุกวันนี้ ผู้คนถ่ายภาพเพื่อบันทึกเหตุการณ์ (ทั้งเหตุการณ์ธรรมดาและเหตุการณ์พิเศษ) เพื่อบันทึกสถานที่ เพื่อบันทึกผู้คน และอื่นๆ
2. ใช้เครื่องฉายหรือโปรเจกเตอร์ในการวิเคราะห์เป็นกลุ่ม เกี่ยวกับรูปถ่ายจากช่วงเวลาและสถานที่ที่เรากำลังทำการวิจัย คำถามสำหรับยูวียุคนี้จะเน้นที่ :
 - 1) เราเห็นอะไรบ้าง อธิบายคน สิ่งของ หรือกิจกรรมในเชิงรายละเอียด
 - 2) เหตุการณ์เกิดขึ้นที่ใด อธิบายว่าสถานที่เป็นอย่างไร หลักฐานในภาพขึ้นใดที่สร้างความประทับใจนั้นกับเรา (เราเห็นร่องรอยอะไรบ้าง)
 - 3) ภาพนี้ถ่ายขึ้นเมื่อใด มีหลักฐานใดสนับสนุนความคิดของเรา (เราเห็นร่องรอยอะไรบ้างที่จะช่วยในการระบุช่วงเวลาที่ยถ่ายภาพ)
3. ให้ยูวียุค แลกเปลี่ยนวิธีการที่ใช้ในการค้นหาร่องรอยในภาพถ่าย ช่วยกันสร้างรายการว่าได้ใช้วิธีการอะไรบ้างให้ทุกคนได้ดู รายการนี้ใช้อ้างอิงได้ตลอดช่วงการวิจัย
4. ให้ดูรูปเพิ่มเติม (บนแผ่นใสหรือโปรเจกเตอร์) อาจทั้งกลุ่มหรือบางคน แจกใบงานการวิเคราะห์ภาพถ่าย ขอให้ยูวียุควิเคราะห์รูปใหม่ที่ได้นี้โดยใช้ใบงาน ใบงานนี้จะเป็แนวทางในการตรวจสอบรูปที่จะได้จากผู้ที่จะไปสัมภาษณ์ต่อไป
5. จากภาพที่ยูวียุคทุกคนได้ดูร่วมกัน ให้ทีมรายงานผลการศึกษา และหลักฐานในภาพถ่ายที่สนับสนุนการวิเคราะห์ ให้ยูวียุคได้เพิ่มเติมลงในบันทึกของตน เรื่อง 1) ข้อมูลใหม่ที่ได้รับ 2) คำถามใหม่ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับช่วงเวลา สถานที่ และบุคคล

ก่อนที่ยูวียุค จะเริ่มสำรวจภาพถ่ายทางประวัติศาสตร์ ให้พวกเขานำภาพถ่ายยุคปัจจุบันมาจากบ้านด้วย แต่ไม่ควรเป็นรูปของตนเอง ให้สุมแจกภาพถ่ายให้แต่ละคน ขอให้ยูวียุคลองคิดอย่างนักประวัติศาสตร์ต่อการตรวจสอบภาพถ่าย ค้นหาร่องรอยที่จะอธิบาย 1) ฉากที่เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น 2) บุคคล – อารมณ์ความรู้สึกของพวกเขา การวางท่า ท่าทาง และเสื้อผ้า 3) กิจกรรมของพวกเขา 4) ช่วงเวลา

ขั้นตอนในการศึกษาจากภาพการ์ตูน

1. เริ่มต้นกิจกรรมกลุ่มนี้ด้วยการอภิปรายเกี่ยวกับการใช้ภาพการ์ตูนในยุคปัจจุบัน เช่นเดียวกับในอดีต ภาพการ์ตูนต่างๆ อาจหาได้ตามหนังสือพิมพ์และนิตยสาร ศิลปินมักสร้างการ์ตูนเหล่านี้ขึ้นเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงเสียดสีเกี่ยวกับเหตุการณ์ในยุคนั้น หรือการเมือง หรือผู้มีอิทธิพลทางวัฒนธรรม

2. ใช้เครื่องฉายหรือโปรเจกเตอร์ในการเริ่มวิเคราะห์แบบเป็นกลุ่ม ในการวิเคราะห์ภาพการ์ตูนที่เกี่ยวข้องกับช่วงเวลาและสถานที่ในการวิจัยของเรา คำถามสำหรับยูววิจัยอาจจะมีดังนี้
 - 1) คุณเห็นอะไรบ้าง อธิบายสิ่งของหรือผู้คนที่เห็นในภาพการ์ตูน ระบุสัญลักษณ์ในการ์ตูน ระบุคำบรรยายได้ภาพหรือหัวข้อของการ์ตูน มีอะไรอื่นใดเขียนอยู่อีกบ้าง จดรายการของคำขยายที่ใช้อธิบายอารมณ์ในภาพการ์ตูนออกมา
 - 2) เกิดอะไรขึ้นบ้าง อธิบายการกระทำใดก็ตามที่เกิดขึ้น มีหลักฐานใดสนับสนุนความคิดของคุณ
 - 3) การ์ตูนต้องการส่งสารเรื่องอะไร มีหลักฐานอะไรในการ์ตูนที่สนับสนุนความคิดของเรา ใคร (หรือกลุ่มผลประโยชน์พิเศษกลุ่มใด) จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสารนี้
3. ทำซ้ำขั้นตอน 3-5 ในกระบวนการตรวจสอบภาพถ่ายโดยใช้ใบงานการวิเคราะห์ภาพการ์ตูน

การเรียนรู้จากวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น

วัตถุที่มนุษย์สร้าง เป็นวัตถุทางประวัติศาสตร์ งานศิลปะ หรือวัตถุใดก็ได้ที่มีหลักฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมในช่วงเวลาเฉพาะเจาะจงในประวัติศาสตร์ ได้แก่ รูปแบบ การใช้งาน โอกาสพิเศษ งาน การละเล่น ผู้สร้างวัตถุมีมุมมองและผู้ชมที่ต้องการสื่อสาร ตัวอย่างของวัตถุรวมไปถึงภาพถ่าย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เครื่องมือ ข้าวของเครื่องใช้ในบ้าน งานศิลปะที่มีให้ชม คนตรีที่มีการบันทึกไว้ และเครื่องเรือนต่างๆ

วัตถุส่วนใหญ่ เช่น เครื่องเรือน เครื่องมือ และของใช้ในบ้านนั้นถูกสร้างขึ้นเพื่อการใช้งานอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็นเครื่องประดับเช่นเดียวกับที่เป็นเครื่องใช้ด้วย ของเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าคนในช่วงเวลาต่างๆ กันแก้ปัญหาชนิดเดียวกันอย่างไร และตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้วยวัตถุใดที่พอหาได้ สิ่งใดที่คนเหล่านั้นเห็นว่าน่าพึงพอใจทางสุนทรียภาพ และมีเทคโนโลยีชนิดใดอยู่บ้าง

ขั้นตอนพื้นฐานที่สำคัญที่สุดขั้นหนึ่งในการศึกษาวัตถุคือดูที่ลักษณะทางกายภาพของวัตถุนั้น มันทำจากอะไร เป็นวัสดุที่หาง่ายหรือของหายากราคาแพง มันมีมูลค่าเป็นอย่างไร เป็นสิ่งที่คนทั่วไปสามารถมีได้หรือไม่ หากเป็นวัตถุหายากและราคาแพงในเวลาที่มีมันถูกผลิตและมีการใช้ มันยังคงเป็นเช่นนั้นในปัจจุบันหรือไม่

หากทำการศึกษาอย่างระมัดระวังเราก็จะเห็นได้ว่าของนั้นผลิตด้วยมือมนุษย์หรือเครื่องจักร ทำเองที่บ้านหรือของจากโรงงาน โรงงานที่ผลิตบออะไรเกี่ยวกับเทคโนโลยีของยุคนั้นที่ใช้ผลิตวัตถุนั้นหรือไม่ หากวัตถุนั้นเป็นงาน ช้อน ที่ถูกแกะสลัก ระบายสี หรือตกแต่งในทางใดทางหนึ่ง วัตถุนั้นถูกทำขึ้นเพื่อใช้งานหรือเพื่อเป็นเครื่องประดับตกแต่งในทางใดทางหนึ่ง

บางครั้งเมื่อเราทำการศึกษาวัตถุจากอดีตเราจะพบว่ามักเป็นของที่ไม้เสร็จสมบูรณ์ เนื่องจากอาจจะมีส่วนชิ้นส่วนหายไปหรือถูกทำลายไปทางใดทางหนึ่ง หากถูกทำลาย อาจเป็นเพียงเพราะว่ามันเก่าและเสื่อมสลายไปตามเวลาหรือถูกใช้งานจนสึกหรอ วัตถุนั้นได้แสดงให้เห็นว่ามีการเก็บและใช้แม่หลังจากเสียหายหรือไม่ หากเป็นเช่นนั้น มันบออะไรเราบ้าง ตัวอย่างเช่น เสื้อผ้าที่ถูกสวมใส่จนเก่าแสดงให้เห็นว่ามีการซ่อมแซมบออะไรเราบ้าง หมายความว่าเจ้าของเสื้อผ้านั้นยากจนหรือไม่ หรือมันเป็นผ้าที่มีราคาแพง หรือมีคุณค่าทางจิตใจจึงถูกเก็บรักษาไว้

จากสภาพทางกายภาพนี้ ใครเป็นผู้ใช้ของชิ้นนั้น เป็นของของเด็ก หรือเป็นสิ่งที่ผู้ชายใช้ หรือผู้หญิงใช้ หรือใช้ได้ทั้งสองเพศ เราทราบได้อย่างไร หากมีการระบุเพศชัดเจน วัตถุนั้นยังคงมีความสำคัญอยู่หรือไม่ทุกวันนี้ วัตถุนั้นยังมีการใช้หรือไม่ทุกวันนี้ หรือเป็นสิ่งที่ไม่ทันสมัย ล้าหลังไปแล้ว หากยังมีการใช้อยู่ มันยังคงมีรูปร่างหน้าตาแบบเดิมหรือมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา มีวัตถุประเภทอื่นมาแทนที่การใช้งานในสังคมสมัยปัจจุบันหรือไม่ เช่นเดียวกับที่รถยนต์มาแทนที่เกวียน ส่วนภาพวาดก็สามารถบอรายละเอียดโดยเฉพาะชีวิตของผู้คนในยุคที่ภาพนั้นถูกวาดขึ้น ลักษณะเสื้อผ้า บ้านเรือน เครื่องเรือน เครื่องตกแต่ง ฉากในชีวิตประจำวัน แต่ภาพวาดก็อาจประกอบด้วยจินตนาการของศิลปิน หรือเป็นภาพวาดในเชิงเปรียบเทียบ อ้างจากตำนาน จึงไม่อาจเชื่อถือได้เสมอไป

กระบวนการ

1. ขอให้เยาวชนเลือกวัตถุที่สนใจหนึ่งชิ้น วัตถุหนึ่งชิ้นอาจจะมีขุมวิจัยศึกษามากกว่าหนึ่งคนได้ ให้กลุ่มวาดภาพร่างของวัตถุในบันทึกของตน เพื่อให้ขุมวิจัยได้มุ่งความสนใจไปยังวัตถุ และค้นพบวัตถุอีกครั้งอย่างละเอียดขึ้น
2. ใช้ ใบงานการศึกษาวัตถุที่มนุษย์สร้าง เพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบวัตถุ
3. เสนอผลที่ค้นพบและสมมติฐานร่วมกันทุกกลุ่ม การอภิปรายนี้มีได้มีความสำคัญเพียงเพื่อปะติดปะต่อข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนาความร่วมมือกันในทีมวิจัย และค้นหาวิธีการใหม่ๆ และแนวทางการวิจัยใหม่ๆ ด้วย ให้ขุมวิจัยสะท้อนความคิดของตนในบันทึกตามหัวข้อต่อไปนี้ : การศึกษานี้เพิ่มเติมความเข้าใจต่อหัวข้อวิจัยอย่างไร คำถามใหม่ๆ อะไรเกิดขึ้นเพื่อให้ค้นหาลำบาก

การสรุปอย่างสร้างสรรค์

การสรุป หมายถึง การทำให้สั้นลง กระชับขึ้น และเป็นเรื่องขนาดย่อของงานเขียนชิ้นใหญ่
การสังเคราะห์ หมายถึง การนำส่วนต่างๆ ของข้อมูลมารวมกัน เพื่อพยายามสร้างภาพรวมของงาน

การสรุปข้อมูลและค้นหาส่วนที่สำคัญในงานเขียน

ขอให้ผู้วิจัยค้นหา และเน้นข้อความดังนี้

1.ย่อหน้าที่มีข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อของเราหรือหัวข้อของสมาชิกในทีมคนอื่นๆ มองหา
ส่วนที่มีคำอธิบายที่ชัดเจนของการทำงาน การดำรงชีวิต สังคม องค์กร ชีวิตทางสังคมของชุมชน
ทั้งหมด

2.รายละเอียดที่เป็นข้อเท็จจริง เช่น วันที่ สถานที่ และชื่อต่างๆ ประสบการณ์ของคน
ที่ชัดเจนจะช่วยสร้างเรื่องราวให้มีชีวิตชีวาและเป็นของบุคคลคนหนึ่งมากยิ่งขึ้น

3.เลือกคำพูดที่มีพลัง บางครั้งคนเราอาจพูดวลีที่มีความหมาย และสรุปมุมมองของชีวิต
ในบางสิ่งที่มีพลังมากๆ ได้ คนคนหนึ่งกล่าวว่า “เราเป็นผู้นำโดยการกระทำ ไม่ใช่โดยการพูด คนมัก
ลืมเรื่องนี้” อีกคนหนึ่งกล่าวว่า “การกินเป็นอุปนิสัยที่ยากจะเลิก” มองหาคำพูดเหล่านี้ที่มีเนื้อหาแล้ว
สรุปมันขึ้นมาเป็นประสบการณ์ของบุคคล

บทที่ 6

การหาข้อมูลและเอกสารทางประวัติศาสตร์จากพิพิธภัณฑ์ หรือแหล่งเรียนรู้ชุมชน

เนื้อหาในบทนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถแบ่งประเภทข้อมูลได้ว่า ข้อมูลใดเป็น แหล่งข้อมูลชั้นต้น หรือแหล่งข้อมูลชั้นรอง และให้คำแนะนำในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ชุมชน ประวัติศาสตร์ และห้องสมุด ซึ่งก่อนหน้าที่จะเริ่มค้นหาข้อมูลจากเอกสารเก่า หรือแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชนนั้น ผู้วิจัยควรเข้าใจเรื่องแนวคิดหลัก และวิธีการวิจัยเสียก่อน

กิจกรรมที่ 1

ทำความเข้าใจว่าอะไรคือแหล่งข้อมูลชั้นต้น - ชั้นรอง

แหล่งข้อมูลชั้นต้น หมายถึง เอกสารดั้งเดิมที่ผลิตขึ้นในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ที่ เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่เราต้องการศึกษา หรือเอกสารที่ผลิตขึ้นภายหลังโดยบุคคลผู้เข้าร่วมในเหตุการณ์ กล่าวโดยสรุปแล้ว เอกสารชั้นต้นเป็นการรายงานที่ได้มาจากเหตุการณ์โดยตรง แหล่งข้อมูลชั้นต้น อาจหมายถึง ภาพถ่าย สติ๊กเกอร์ด้านสำมะโนประชากร จดหมาย พิณยกรรม บันทึกส่วนตัว บันทึกการ เดินทางบันทึกในชั้นศาล สุนัขบัตร ทะเบียนสมรส และประวัติศาสตร์บอกเล่า เป็นต้น

แหล่งข้อมูลชั้นรอง หมายถึง หนังสือหรือบทความที่อธิบายความของหัวข้อที่เราจะศึกษา แหล่งข้อมูลชั้นรองบางประเภทอาจใช้เอกสารชั้นต้นเพื่อบอกเล่าเรื่องราวหรือให้คำอธิบายเหตุการณ์ ใหม่ๆ นอกจากนี้แหล่งข้อมูลชั้นรองยังถูกนำมาใช้ในการให้ภาพโดยทั่วไปหรือบริบทของหัวข้อนั้นๆ อีก ด้วย

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มผู้วิจัยทั้งหมดออกเป็นกลุ่มย่อย หรือจับคู่กลุ่มละ 2 คน ให้แต่ละกลุ่มเลือก เอกสารชั้นต้นและชั้นรอง และขอให้ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร สิ่งประดิษฐ์ งานศิลปะ หรือภาพถ่ายที่ตน ได้เลือกไว้ กระตุ้นให้ผู้วิจัยแบ่งประเภทเอกสารของตนออกเป็น 3 หรือ 4 ประเภทย่อย จากนั้นจึงขีด วงแครงเข้าโดยการแนะนำให้จัดแบ่งประเภทเพื่อกระตุ้นให้เกิดความคิดด้วยตัวเอง และเกิดการ วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผู้วิจัยสามารถบันทึกชื่อของวัตถุและคำอธิบายประเภทของวัตถุนั้นๆ ลงใน บันทึกของตัวเองได้

2. อภิปรายข้อค้นพบ ครูที่ปรึกษากระตุ้นให้ยูวียธิบายว่าสิ่งที่ตนค้นพบในเรื่องการจัดกลุ่มวัตถุนั้นคล้ายคลึงกับกลุ่มอื่นๆ หรือไม่ แล้วใช้เกณฑ์อะไรในการแบ่งประเภท จากนั้นจึงขอให้ยูวียธิบายกระบวนการคิดที่นำไปสู่การจัดกลุ่มวัตถุที่กลุ่มตนได้รับ

3. ครูที่ปรึกษากระตุ้นให้ยูวียธิบายการจัดวัตถุที่ตนได้รับออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มวัตถุหรือเอกสารที่จัดเป็นแหล่งข้อมูลขั้นต้นที่ให้ข้อมูลโดยตรงกับกลุ่มวัตถุหรือเอกสารข้อมูลชั้นรองที่ให้ข้อมูลทางอ้อมหรือข้อมูลที่ยังไม่ได้มีการอธิบาย

4. อภิปรายข้อค้นพบในการจัดแบ่งประเภทใหม่ และกระบวนการคิดที่เกี่ยวข้องในการตัดสินใจแบ่งกลุ่มออกมาเป็นแบบดังกล่าว อภิปรายถึงความจำเป็นของตัวอย่างทั้งแหล่งข้อมูลขั้นต้นและชั้นรองที่มีความเป็นไปได้เหมาะสม และมีประโยชน์ต่อกระบวนการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

5. ในการสำรวจเอกสารจากแหล่งข้อมูลขั้นต้นและชั้นรองเพิ่มเติม ให้ยูวียสำรวจในพื้นที่ของตน โดยเริ่มจากบ้านของตัวเองเพื่อเก็บข้อมูลขั้นต้นและชั้นรองที่จะมีประโยชน์ต่อนักประวัติศาสตร์ โดยเน้นเก็บข้อมูลย้อนหลังไปในช่วง 200 ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน บันทึกข้อมูลที่ได้และกำหนดว่าข้อมูลใดเป็นข้อมูลขั้นต้นหรือชั้นรองในบันทึกของตัวเอง

กิจกรรมที่ 2

การค้นหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลขั้นต้น - ชั้นรอง

กำหนดประเด็นหัวข้อเพื่อให้ยูวียได้ฝึกสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง เช่น

คำถามการวิจัย 1 : สงครามมหาเอเชียบูรพาเกิดขึ้นเมื่อไร (หรือคำถามที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในการวิจัยของตัวเอง)

แหล่งข้อมูล : หนังสือประวัติศาสตร์ชาติไทย และ/หรือบทความจากหนังสือพิมพ์

วิธีการค้นหาข้อมูล : ในการค้นหาข้อมูลจากหนังสือ ให้ยูวียใช้ตารางข้อมูลและดัชนีในการค้นคว้าเรื่องวันเวลาที่เกิดเหตุการณ์ โดยอาจจะหาข้อมูลเพิ่มเติมได้จากรายชื่อหนังสือที่ให้ไว้ในบรรณานุกรมท้ายบท หรือท้ายเล่ม ซึ่งจะเป็นแหล่งข้อมูลขั้นต้นและชั้นรอง เขียนชื่อหนังสือและผู้แต่งเอาไว้เพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้ในการค้นคว้าเพิ่มเติมและใส่ไว้ในบรรณานุกรม จากนั้นให้ยูวียค้นหาคำบทความจากหนังสือพิมพ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสงครามมหาเอเชียบูรพา แล้วให้ถ่ายสำเนาและจดบันทึกว่าได้ข้อมูลนั้นมาจากหนังสือพิมพ์เล่มใด ใช้ดัชนีหนังสือพิมพ์ในการจัดเก็บบทความ

วิธีการทั่วไปอื่นๆ

มองหาแง่มุมที่แตกต่าง

บันทึกบางเรื่อง เช่น เรื่องที่อยู่ในความทรงจำของผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งอธิบายภาพการอพยพจากเมืองหลวงมาอยู่ในชนบทช่วงสงครามว่า เต็มไปด้วยความลำบากยากแค้น ไม่สะดวกสบาย

นานับประการขณะที่หนังสือพิมพ์อาจจะมีมุมมองที่ต่างกัน และให้ภาพการอพยพของผู้คนจากเมืองหลวงไปอยู่ในชนบทครั้งนั้นว่า เป็นโอกาสอันดีที่คนเมืองหลวงจะได้สัมผัสกับชีวิตคนชนบทที่อยู่กันอย่างเรียบง่ายมีความอบอุ่นอารี และมีเชื้ออกเข้าใจคนชนบทมากขึ้น ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของยูววิจัยหลังจากได้ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่บอกเล่าเรื่องราวหรือให้แง่มุมที่มีต่อการอพยพย้ายถิ่นดังกล่าวแล้ว

ค้นหารูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คน

การค้นหารูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คน ยูววิจัยทำการสัมภาษณ์คนเมืองหลวงผู้เคยอพยพออกไปอยู่ในชนบทช่วงที่เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพาจำนวนหนึ่ง และเมื่อได้สัมภาษณ์ผู้อพยพช่วงที่เกิดสงครามไปหลายๆ ราย ก็จะปรากฏรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนเหล่านั้นให้เห็นได้

แหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์และพื้นที่วิจัย

ยูววิจัยควรตรวจสอบแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ระหว่างการวิจัย เพื่อค้นหาแหล่งข้อมูลประเภทต่างๆ และสถานที่ตั้งของแหล่งข้อมูลที่มีอยู่ในชุมชน เช่น หนังสือที่ระลึกในงานศพ หนังสือรุ่นของโรงเรียน สมุดหน้าเหลือง สถิติทางธุรกิจ สถิติด้านเกษตรกรรม รายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง หนังสือพิมพ์ บันทึกของศาสนสถาน รูปภาพเก่า เป็นต้น

กิจกรรมที่ 3 :

การเก็บข้อมูลในพิพิธภัณฑ์ ชุมชนประวัติศาสตร์ และห้องสมุด

เป็นการฝึกให้ยูววิจัยได้มีประสบการณ์ในการใช้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในการเก็บข้อมูล โดยครูที่ปรึกษาพายูววิจัยไปเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น จากนั้นจึงฝึกฝนยูววิจัยผ่านการทำกิจกรรมดังนี้

1. ครูที่ปรึกษาแบ่งยูววิจัยออกเป็นกลุ่มย่อย และแจกคำถามให้นักเรียนแต่ละกลุ่มไปว่า ต้องการให้ค้นหาข้อมูลในประเด็นใด
2. ให้ยูววิจัยเตรียมสมุดบันทึก และดินสอ (ในบางแห่งไม่อนุญาตให้นำปากกาเข้าไป) เพื่อจดบันทึกข้อมูลที่หาได้ในแหล่งข้อมูลนั้นภายในเวลาที่กำหนด
3. ยูววิจัยกลับมายังจุดนัดหมาย นำเสนอข้อมูลที่ค้นพบ และอภิปรายร่วมกัน
4. ครูที่ปรึกษาให้ยูววิจัยเขียนรายงานข้อมูลทั้งหมดที่ค้นพบในแหล่งข้อมูล โดยครูที่ปรึกษาช่วยชี้ช่องว่างและโอกาสที่จะพัฒนางาน และช่วยให้ยูววิจัยสามารถรวบรวม ประเมิน แปลผล และสังเคราะห์งานของตนได้ดีขึ้น

สิ่งที่ครูที่ปรึกษาควรบันทึกเพื่อประเมินการพัฒนาตนเองของยูววิจัย

1. ยูววิจัยเข้าใจคำถามของการวิจัยหรือไม่ว่า คำถามนั้นเป็นคำถามปลายเปิดหรือเป็นคำถามปลายปิด และคำตอบของคำถามนั้นควรจะเป็นคำตอบเดียวหรือหลายคำตอบ
2. ยูววิจัยสามารถระบุแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้อย่างหลากหลายหรือไม่ อย่างไร
3. ยูววิจัยสามารถใช้แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและมีความหลากหลาย ตลอดจนเข้าใจถึงความคิดที่แตกต่าง และอคติของแหล่งข้อมูลที่ตนศึกษาหรือไม่ อย่างไร
4. ยูววิจัยเข้าใจถึงรูปแบบของแหล่งข้อมูลที่ตนเข้าถึง ตลอดจนคำนึงถึงความเชื่อ ความคิด พฤติกรรมของบุคคลที่มีความหลากหลายหรือไม่ อย่างไร

บทที่ 7

การสัมภาษณ์ : เครื่องมือในการศึกษาประวัติศาสตร์บอกเล่า

ในบทนี้กล่าวถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ครอบคลุมถึงประเภท องค์ประกอบและกลยุทธ์ในการเตรียมการ การลงมือทำงานรวมทั้งการสรุปย่อการสัมภาษณ์ในการศึกษาทางประวัติศาสตร์บอกเล่า ก่อนดำเนินการ ยูวิจัยควรทำความเข้าใจถึงเนื้อหาและ Theme ของงานวิจัยและการตั้งโจทย์วิจัย ทางประวัติศาสตร์ นอกจากนั้น ยูวิจัยควรทำความเข้าใจกับการบันทึกข้อมูลในสมุดบันทึก

ความรู้สึเกี่ยวกับ การสัมภาษณ์ (1)

คำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

- **การสำรวจข้อมูล** ผู้สัมภาษณ์ควรสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่จะไปสัมภาษณ์ ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งข้อเขียน หรือข้อมูลเสียง ตัวอย่างเช่น เจ้าของธุรกิจชุมชน ควรทราบข้อมูลว่าเขาเริ่มธุรกิจตั้งแต่เมื่อไร เป็นธุรกิจประเภทใด ใครคือเจ้าของกิจการเดิม หรือธุรกิจที่เกี่ยวข้องด้านอื่นๆ ของเขา ทั้งนี้เพื่อนำมาจัดทำแนวคำถามในการสัมภาษณ์
- **การสำรวจข้อมูลอ้างอิง** ควรจะมีรายการอ้างอิงต่างๆ ที่ค้นได้เมื่อเริ่มทำวิจัย รวมทั้งการระบุแหล่งอ้างอิง
- **แบบสอบถาม** รายการคำถามที่พิมพ์ไว้โดยจัดลำดับไว้อย่างเรียบร้อย มีทั้งแบบปรนัย และมีพื้นที่ให้เขียนตอบ
- **การสร้างสัมพันธไมตรี** คือ ความสัมพันธ์ด้วยความไว้วางใจกันระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของการเก็บข้อมูลทางการวิจัย (สำรวจ, แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์) อธิบายว่าวิธีการที่จะใช้ในกลุ่มนี้เป็นงานวิจัยทางสังคม และประวัติศาสตร์บอกเล่า ซึ่งอาจมีองค์ประกอบของแบบสอบถาม แนวคำถาม และเรื่องราวของชีวิต ซึ่งมักเป็นบทสนทนาที่ให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สะท้อนเรื่องราวของชีวิตของตน

2. พูดยุถึงคุณค่าของการสัมภาษณ์และแนะนำถึงประโยชน์จากการสัมภาษณ์ จัดให้ยูวิจัยได้ชมสารคดีคนค้นคน ตอนปู่เย็น ผู้เฒ่าแห่งลุ่มน้ำเพชรบุรี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิต การปรับตัว

ต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นชีวิตของปูเย็น ทีมงานให้ยูววิจัยจดบันทึกลงในสมุดโน้ต ศึกษาถึงคำสัมภาษณ์การตีความจากคำบอกเล่า หลังจากนั้นทีมงานได้สรุปให้ยูววิจัยเข้าใจถึงการใช้ประโยชน์จากคำบอกเล่า/สัมภาษณ์ เพื่อจุดประกายการคิดในการทำงานให้แก่ยูววิจัย

3. เน้นย้ำให้ยูววิจัยเห็นถึงความสำคัญของการผูกสัมพันธ์ไมตรีกับผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งจะได้อะไรประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ผู้ถูกสัมภาษณ์จะยินดีเปิดใจให้สัมภาษณ์ และจะเพิ่มความสมบูรณ์ให้แก่การสัมภาษณ์ด้วย ยูววิจัยสามารถจะสร้างความคุ้นเคยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจได้โดยการเตรียมคำอธิบายโดยย่อถึงประเด็น (หัวข้อเรื่อง) และขอบเขตเรื่องที่จะทำ และเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ซักถามได้ และยูววิจัยต้องจำไว้ว่าจะต้องแสดงความขอบคุณทุกครั้งเมื่อสัมภาษณ์เสร็จสิ้น

4. ควรอธิบายถึงการจัดการเวลา ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ควรสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมทุกประเด็นที่ตั้งไว้ภายในเวลาที่เหมาะสม ส่วนใหญ่มักไม่ควรเกิน 1 ชั่วโมง - 1 ชั่วโมงครึ่ง ให้ยูววิจัยกำหนดหัวข้อคำถามให้ครอบคลุมหัวข้อเรื่องที่ตั้งไว้ และฝึกปฏิบัติการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ รวมทั้งผู้ที่พูดน้อย-ถามคำตอบคำ

5. อธิบายถึงลักษณะ “คำถามปลายปิด” และ “คำถามปลายเปิด”

คำถามปลายปิด จะได้รับคำตอบจำกัดเฉพาะ และมักถามว่า ใคร อะไร ที่ไหน และเมื่อไร

คำถามเปิด จะได้รับคำตอบที่หลากหลาย และมักถามว่า ทำไม อย่างไร

6. เปิดเทปตัวอย่างการสัมภาษณ์ให้ยูววิจัยดู ยกตัวอย่างเช่น การสัมภาษณ์ของสุริวิภา, ไตรภพ ลิ้มปัทม์, สัญญา คุณากร ควรหยุดเทปเป็นระยะๆ เพื่อสอนถึงลักษณะ “คำถามปลายปิด” และ “คำถามปลายเปิด” รวมทั้งกระตุ้นให้ยูววิจัยซักถามและแสดงความคิดเห็น วิธีการให้ยูววิจัยได้ดูเทปรายการสัมภาษณ์จากพิธีกรเก่ง ๆ จะทำให้ยูววิจัยเข้าใจได้มากขึ้น

7. ให้ยูววิจัยศึกษาเอกสารบทสัมภาษณ์ เพื่อทำความเข้าใจถึงลักษณะคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด

8. ให้ยูววิจัยฝึกปฏิบัติการสัมภาษณ์ด้วยคำถามปลายปิด-เปิด ในหัวข้อ “ครอบครัวของฉัน” โดยให้ครู/พี่เลี้ยงเป็นผู้ตอบ และให้ยูววิจัยจำแนกลักษณะคำถามปลายปิด-เปิด

ตัวอย่างคำถาม

คำถามปลายปิด : คุณแม่ของหนูเกิดเมื่อไหร่
: ร้านขายยาแห่งนั้นอยู่ที่ถนนอะไร

คำถามปลายเปิด : ชีวิตผู้คนในชุมชนสมัยก่อนเป็นอย่างไร
: ครอบครัวคุณป้าเลี้ยงดูคุณป้าอย่างไร

9. ให้ยูววิจัยซ้อมเขียนคำถามเปิดและปิด

ตัวอย่างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์

คำถามปลายปิด	คำถามปลายเปิด
1. เมื่อก่อนนี้คุณลุงไปสังสรรค์กับเพื่อนฝูงกันที่ไหน	- ลักษณะการสังสรรค์เป็นอย่างไร - คุณลุงยังจำเรื่องราวตอนที่สังสรรค์กันได้บ้างไหม - สถานที่ที่ไปสังสรรค์เป็นอย่างไร
2. มีกลุ่มชนใด/ชาติพันธุ์ใด อยู่ในพื้นที่บ้าง	- คุณลุงทำความเข้าใจกับชนกลุ่ม/ชาติพันธุ์อื่นอย่างไร - กลุ่มคนต่าง ๆ เขาพูดถึงกันได้อย่างไร
3. คุณลุงรู้จักใครบ้างจากชนกลุ่มอื่น/ชาติพันธุ์อื่น เขามีกิจกรรมสังคมบ้างหรือไม่	- ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลุงกับชนกลุ่มอื่น/ชาติพันธุ์อื่น เป็นอย่างไร - การไปร่วมงานสังคมกับชนกลุ่มอื่น/ชาติพันธุ์อื่นมีลักษณะอย่างไรบ้าง
4. คนอื่นเขาเรียกคุณลุงว่าอะไร	- ทำไมเขาจึงเรียกคุณลุงอย่างนั้น - คุณลุงรู้สึกอย่างไรเมื่อเขาเรียกคุณลุงอย่างนั้น
5. คุณลุงเกิดที่ไหน	- ทำไมครอบครัวของคุณลุงจึงย้ายมาอยู่ที่นี่ - ครอบครัวของคุณลุงเดินทางมาอย่างไร
6. คุณลุงอายุเท่าไรเมื่อย้ายมาอยู่ที่นี่	- ช่วยเล่าให้หนูฟังถึงชีวิตวัยเด็กของคุณลุงด้วย

ข้อเสนอแนะในการประเมินผล

เช่นเดียวกับการตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์ ถ้าเป็นคำถามปลายเปิดมักจะได้อำตอบที่หลากหลาย มีความคิดเชิงวิเคราะห์ และทำให้ค้นหาข้อมูลเชิงลึกได้ ส่วนคำถามปลายปิดนั้นมักจะได้อำตอบเดียว

กิจกรรม

ให้ผู้วิจัยคิดคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด 10 ข้อที่จะนำไปสัมภาษณ์จริง ๆ และให้เพื่อนผู้วิจัยผลักดันให้คะแนนโดยใช้ จำนวน คำตอบ เป็นเกณฑ์ เช่น คำถามปิดมีคำตอบเดียวให้ 1 คะแนน คำถามเปิดให้คะแนนตอบคำถามที่ตอบข้อละ 1 คะแนน

ความรู้เกี่ยวกับการสัมภาษณ์ (2)

ประมาณเวลาที่ใช้ 1-2 ชม. สำหรับการสัมภาษณ์ 1 กรณี

อุปกรณ์ประกอบ

- สมุดบันทึก
- เทปบันทึกเสียง

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

1. ยူววิจัยควรศึกษาภูมิหลังของผู้ถูกสัมภาษณ์และปูมหลังของเรื่องราวที่วิจัยมาก่อน เพื่อเป็นฐานในการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นถ้ายูววิจัยได้ศึกษาภูมิหลังของผู้ถูกสัมภาษณ์และปูมหลังของเรื่องราวที่วิจัยมาก่อนเพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการตั้งคำถาม ซึ่งจะทำให้การสัมภาษณ์กระชับขึ้น จะคิดคำถามได้ดีขึ้น และที่สำคัญคือ จะทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ประทับใจ เมื่อผู้สัมภาษณ์รู้จักเรื่องราวพื้นฐานมาเป็นอย่างดี ตัวอย่างเช่น

หัวข้อ คนงานผู้หญิงในอุตสาหกรรม ถ้าผู้สัมภาษณ์ได้อ่านเรื่องของอุตสาหกรรม ลักษณะของงานบนเรือประเภทของเรือต่าง ๆ ฯลฯ มาก่อน ก็จะทำให้การเตรียมแนวคำถามได้นื้อหาสาระมากขึ้น

2. การตั้งเป้าหมายในการสัมภาษณ์ ขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์ ควรตกลงกันในกลุ่มว่าจะตั้งเป้าหมายอย่างไร

การตั้งเป้าหมายของการสัมภาษณ์เชิงประวัติศาสตร์บอกเล่าสามารถทำได้หลายแบบมีข้อเสนอแนะ 3 แบบคือ

(1) การสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องราวของชีวิต

ในการสัมภาษณ์เรื่องราวของชีวิตบุคคลนั้น ควรจะเรียงลำดับเรื่องราวย้อนอดีตถึงปัจจุบัน อาจจะมีคำถามนำ เช่น “ตอนสงครามโลกครั้งที่ 2 คุณลงอายุเท่าไร” “สภาพชีวิตในช่วงสงครามเป็นอย่างไร ”

(2) การสัมภาษณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ / ช่วงสมัย

การสัมภาษณ์ประเภทนี้ เน้นไปที่เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยเฉพาะหรืออาจจะเป็นช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์สมัยนั้น มีตัวอย่างคำถามเช่น

“คุณลงยังพอจำได้ไหม ว่ารู้สึกอย่างไรเมื่อรู้เรื่องเกี่ยวกับสะพานข้ามแม่น้ำแคว”

“ความรู้สึกของคุณลงเกี่ยวกับเชลยสงคราม (ทหารสัมพันธมิตร) เป็นอย่างไร ”

(3) การสัมภาษณ์เกี่ยวกับหัวข้อเฉพาะ

การสัมภาษณ์ประเภทนี้เน้นประเด็น/ หัวข้อใดข้อหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การทำงานของผู้หญิงในช่วงสงคราม ตัวอย่างคำถามสำหรับผู้ชายอาจจะเน้น “คุณรู้สึกอย่างไรกับการที่ผู้หญิงต้องทำงานมากมายหลายอย่างที่เคยเป็นงานของผู้ชายในช่วงก่อนสงคราม” เป็นต้น

แม้ว่าผู้สัมภาษณ์ควรจะต้องตั้งเป้าหมายไว้ก่อน แต่ในเวลาเดียวกันก็ควรจะต้องเปิดใจและเปิดหูให้กว้าง เพื่อรับฟังสิ่งที่ผู้ถูกสัมภาษณ์อยากพูดด้วยเพราะคำถามบอกเล่าต่าง ๆ ที่พรั่งพรูออกมานั้นมีคุณค่าอย่างยิ่งต่องานประวัติศาสตร์บอกเล่า

ตัวอย่างโครงสร้างของการสัมภาษณ์แบบประวัติศาสตร์บอกเล่า

1. ข้อเท็จจริงล้วน ๆ - เริ่มด้วยคำถามเกี่ยวกับบุคคล

- ชื่อเต็ม
- วันที่ / สถานที่เกิด
- อาชีพ
- ภูมิลำเนา
- ชื่อพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย วันเกิด / สถานที่เกิด
- อาชีพ
- จำนวนลูกหลานของบุคคล (ชื่อ วันเกิด ตามลำดับ)

2. วัยเด็ก - เริ่มจากประสบการณ์ในวัยเด็ก

- การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ครอบครัว
- ชีวิตในโรงเรียน
- ความทรงจำสมัยเด็ก
- เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในวัยเด็ก
- เพื่อนฝูง

3. ชีวิตประจำวัน

- ชีวิตหลังจากจบการศึกษา
- การแต่งงาน (ชื่อคู่สมรส อาชีพ สถานที่ วันที่พบรัก แต่งงาน)
- บุตร/ธิดา (ชื่อ วันเกิด)
- การย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย เหตุผลที่ย้าย
- ความเกี่ยวข้องทางการเมือง และองค์กรทางสังคม หรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในช่วงนั้น
- ความเจ็บป่วย / ความตาย
- ชีวิตตอนเป็นทหารเกณฑ์
- เหตุการณ์ทางสังคม / ประเทศ / โลกที่มีผลต่อบุคคล

4. ชีวิตการทำงาน

- ชีวิตในวัยทำงาน
- ลักษณะงานที่เริ่มทำ ทำกับใคร ที่ไหน เมื่อไหร่
- หน้าที่รับผิดชอบต่องาน ทักษะ และการฝึกฝน
- ประมาณช่วงเวลาของการทำงานแต่ละอย่าง, ระยะเวลาที่ทำงาน

- รายรับและชั่วโมงในการทำงาน
- การหางาน
- ในชีวิตต้องเผชิญกับเหตุการณ์ใดบ้าง ผลกระทบของบางเหตุการณ์ต่อชีวิต เหตุการณ์แปลก ๆ หรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจ ที่อยู่ในความทรงจำ

ข้อเสนอแนะสำหรับการสัมภาษณ์ในงานประวัติศาสตร์บอกเล่า

1. ต้องอดทน

- อย่าเปลี่ยนหัวข้อ จนกว่าจะได้รับคำบอกเล่าที่สมบูรณ์ในแต่ละหัวข้อ

2. ต้องแสดงว่าสนใจฟัง

- ควรจดบันทึกในสมุดตามลำดับเรื่อง จดเรื่องที่หัวข้อคล้ายกันไว้ด้วยกัน
- ถ้าผู้ถูกสัมภาษณ์เปลี่ยนหัวข้อสนทนา ควรเว้นพื้นที่ในสมุดไว้กลับมาเขียนต่อ

ภายหลัง

- ควรเว้นพื้นที่ไว้เขียนข้อสงสัย / ข้อสังเกตต่างๆ รวมทั้งชื่อที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- ควรใส่เครื่องหมาย * ไว้ใกล้ ๆ ข้อความที่อาจกลับมาค้นหาง่าย ๆ

3. ตรวจทาน + หาข้อมูลให้สมบูรณ์

- ขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สะกดชื่อต่าง ๆ ให้ถูกต้อง
- ขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ประมาณวันที่/สถานที่ ทุกสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง
- ขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์อธิบายคำศัพท์ที่ไม่คุ้น
- ควรถามว่า “อย่างไร” “ทำไม” สำหรับเหตุการณ์/สถานการณ์ที่เกิดขึ้น

4. บันทึกพฤติกรรม

ควรบันทึกพฤติกรรม / การแสดงออกทางร่างกายและอารมณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์ขณะบอกเล่าถึงเหตุการณ์สำคัญ ๆ ต่าง ๆ

5. บันทึกคำ / ข้อความพิเศษ

บางครั้งผู้ถูกสัมภาษณ์อาจพูดถึงบางสิ่งที่มีคุณค่า มีพลัง จนทำให้เราอยากจะเก็บข้อความนั้นไว้ เราอาจจะขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์หยุดชั่วคราวในขณะที่เราจดบันทึกเพราะข้อความเหล่านั้นอาจสื่อถึงประสบการณ์ บุคคล หรือช่วงเวลาสำคัญ

ตัวอย่างเช่น มีเด็กคนหนึ่งถามพ่อว่า “ทำไมเราถึงต้องย้ายจากที่ๆ สะดวกสบายมาอยู่ที่ชนบท นี่ด้วย” พ่อของเขาตอบด้วยความขมขื่นว่า “ก็เพราะมันไม่มีจะกินนะซิ” คำบอกเล่านี้สามารถอธิบายถึงความแร้นแค้นของชีวิตในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้

สถานการณ์ต่างๆ ในการสัมภาษณ์

จำไว้ว่า ในขณะที่ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงประวัติศาสตร์บอกเล่านั้นคือการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ แม้จะใช้เวลาเพียง 2 ชม. แต่ก็สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความรู้สึกที่ดีต่อชุมชนได้ ฉะนั้นผู้วิจัยอาจจะต้องสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้น คือ การได้ข้อมูลสำหรับการวิจัยและการได้ความสัมพันธ์ที่ดี อันจะนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดความผูกพันบนฐานของความไว้วางใจและความเคารพชุมชนในระยะยาวต่อไป

ตัวอย่างกรณีศึกษา

(1) “ผมพยายามตั้งคำถามให้กระชับและตรงเป้าหมายแล้ว แต่คุณป้าก็พูดเรื่องอื่นไปเรื่อย ผมไม่ทราบว่าจะทำให้เธอหยุดพูดได้อย่างไร”

ควรรหาทางบอกคุณป้าอย่างสุภาพว่าเรื่องที่เธอเล่านี้น่าสนใจมาก แต่เนื่องจากในงานวิจัยเราเน้นเรื่อง x จึงอยากจะถามข้อมูลเกี่ยวกับเรื่อง x ตัวอย่างเช่น.....(ถามคำถามต่อไปที่เกี่ยวข้องกับ x) อย่างไรก็ตามถ้าคุณป้าเล่าเรื่องบางเรื่องที่เป็นเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เธอประสบมาด้วยตนเอง (จึงไม่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย) แต่เป็นข้อมูลที่มีคุณค่ายิ่ง เราก็ควรปล่อยให้เธอเล่าจนจบแล้วจึงค่อยหาทางกลับมาเก็บข้อมูล ที่ตรงกับหัวข้อวิจัยเพิ่มเติมภายหลัง

(2) กรณีที่เกิดความยากลำบากในการกำกับการสนทนา เพราะผู้ให้สัมภาษณ์พูดแต่สิ่งที่ตัวเขาสนใจ

ผู้ให้สัมภาษณ์บางท่านมีความสุขที่ได้พูดเรื่องราวของตนให้คนอื่นฟัง ในกรณีนี้ควรรหาโอกาสในช่วงที่จบความในบางตอน และพยายามทำให้เขารู้ว่า “เราอยากได้ข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องของ x ท่านกรุณาเล่าเรื่อง x เพิ่มเติม.....เพราะบางครั้งการหาทางบอกตรง ๆ ก็จะทำให้กลับเข้าเรื่องได้เร็วขึ้น

(3) กรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์เริ่มต้นเรื่องให้ตอนที่เธอพูดถึงพ่อของเธอ

ผู้วิจัยต้องเข้าใจว่าในการเล่าเรื่องราวของชีวิตบางครั้ง ผู้เล่าอาจเกิดสะท้อนอารมณ์ ผู้วิจัยควรแสดงความเห็นใจ บางโอกาสอาจต้องปิดเทปบันทึกเสียงจนกว่าผู้เล่าจะผ่อนคลายขึ้น และควรถามว่าจะเล่าเรื่องเดิมต่อหรืออยากให้ถามเรื่องใหม่ บางครั้งการร้องไห้อาจจะทำให้ผู้วิจัยคิดประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องขึ้นได้อีก และสามารถเชื่อมโยงให้งานวิจัยสมบูรณ์ขึ้น

(4) กรณีที่ผู้ถูกสัมภาษณ์พูดน้อย แบบถามคำตอบคำ

ผู้วิจัยควรรหาทางทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกสบายใจที่จะตอบคำถาม เพราะบางครั้งผู้ถูกสัมภาษณ์ยังประหม่าไม่คุ้นเคยกับการถูกบันทึกเสียง หรือบางครั้งอาจคิดว่าเรื่องราวชีวิตของตนไม่มีความสำคัญใดๆ จึงไม่อยากเล่า ในกรณีนี้ผู้วิจัยควรเว้นช่วงเวลา หาเรื่องคุยเรื่องอื่นๆ ไปก่อน อาจคุย

เรื่องงานวิจัยโดยเล่าว่าได้สัมภาษณ์ใครไปบ้างแล้ว ถ้าอยู่ในบ้านอาจคุยเรื่องบ้าน คุยเรื่องรูปถ่ายต่าง ๆ ของลูกหลาน หรือต้นไม้ใบหญ้าที่ปลูกไว้ จนสังเกตว่าผู้ให้สัมภาษณ์ผ่อนคลายจึงควรขออนุญาตเริ่มงานต่อ และถ้าผู้ถูกสัมภาษณ์อี้อัดไม่สู้เต็มใจจะให้บันทึกเสียง ควรปิดเครื่องบันทึกเสียง และเมื่อได้รับอนุญาตแล้ว จึงบันทึกเสียงได้ต่อไป ด้วยวิธีดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความเคารพในสิทธิของผู้ถูกสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องเล่าของแต่ละท่าน นับ เป็นมารยาทอันดีของนักวิจัย

การกำหนดบุคคลเพื่อสัมภาษณ์เชิงประวัติศาสตร์บอกเล่า

วิธีที่ดีที่สุดในการกำหนดตัวบุคคลในพื้นที่ที่เข้าไปวิจัยเป็นครั้งแรกนั้น ควรใช้เครือข่ายทางสังคมที่อยู่ในชุมชนความร่วมมืออันดีกับชุมชนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้งานประวัติศาสตร์ท้องถิ่นประสบความสำเร็จ จึงควรขอคำแนะนำจากผู้รู้ ปราชญ์ท้องถิ่น หรือแกนนำในองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น ชมรมผู้สูงอายุ พิพิธภัณฑ์ สมาคมประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น ขอให้ท่านเหล่านี้แนะนำกำหนดตัวบุคคลที่จะสัมภาษณ์และขอความอนุเคราะห์ให้ท่านแนะนำคณะวิจัยต่อชุมชน นับว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

มีข้อเสนอแนะว่าในการเก็บข้อมูลภาคสนามควรขออนุญาตบันทึกเสียงและถ่ายวิดีโออย่างเป็นทางการ หรือในปัจจุบันอาจจะต้องขอให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทุกท่านกรอแบบฟอร์มยินยอมให้สัมภาษณ์ เพื่อนำไปอ้างอิงในงานวิจัยได้อย่างถูกต้อง

กิจกรรมการฝึกสัมภาษณ์

ประมาณเวลาที่ใช้ : 60 นาที/กิจกรรม

อุปกรณ์ประกอบ

- สมุดบันทึก
- เครื่องบันทึกเสียง และหรือกล้องบันทึกวิดีโอ

กระบวนการฝึก

จับคู่สัมภาษณ์

ให้เวลาผู้วิจัยจับคู่กันสร้างแนวคำถาม ผลัดกันเป็นผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์มีพี่เลี้ยงกลุ่มสังเกตการณ์การสัมภาษณ์และการจดบันทึก หลังจากเสร็จการสัมภาษณ์จะมีกิจกรรมกลุ่มเพื่อสรุปสาระที่ได้ต่อไป

จัดกลุ่มสัมภาษณ์

ในการฝึกสัมภาษณ์แบบกลุ่มนี้ จัดให้สัมภาษณ์ผู้สูงอายุใจดีท่านหนึ่ง ซึ่งอยู่ในเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ตามขอบเขตเวลาของงานวิจัย ผู้สูงอายุท่านนี้ทำให้ผู้วิจัยรู้สึกสบายใจที่จะสัมภาษณ์ใน

ขั้นตอนนี้ ต้องให้ยูววิจัยตั้งเป้าหมายในการสัมภาษณ์ โดยอาจแบ่งให้เด็กแต่ละคนรับผิดชอบคำถาม ถึงการใช้ชีวิตในแต่ละวัย คือ วัยเด็ก วัยทำงาน เป็นต้น อันที่จริงอาจไม่ต้องกำหนดบทบาทให้เด็กก็ได้ เพราะบางทีในการสัมภาษณ์จะลื่นไหลไปได้เอง ซึ่งจะเป็นธรรมชาติมากกว่า และนำไปสู่เป้าหมายได้เช่นกัน หลังจากเสร็จการสัมภาษณ์จะมีกิจกรรมกลุ่มเพื่อสรุปสาระที่ได้ต่อไป

ความรู้สึกเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ (3)

ประมาณการเวลาที่ใช้ : 45 นาที

อุปกรณ์ประกอบ

- สมุดบันทึก

คำศัพท์

- *การสรุปสาระสังเขป* เป็นการสนทนา / เสวนาระหว่างกลุ่มนักวิจัยเพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ ความรู้สึก และคำถาม คำตอบต่างๆ ที่ได้ จากการเก็บข้อมูลสนาม ในการสรุปนี้อาจจะเชิญผู้อื่นที่ไม่ได้ลงพื้นที่ คือ ผู้รู้ ปราชญ์พื้นบ้าน ครู ฯลฯ เข้าร่วมวงสนทนาด้วยก็ได้

กระบวนการฝึก

เมื่อการสัมภาษณ์สิ้นสุดลงยูววิจัยทั้งทีมต้องมารวมกลุ่มกันเพื่อสรุปสาระ ซึ่ง กระบวนการนี้มีความสำคัญและมีความจำเป็นมาก เพราะนักวิจัยทั้งทีมอาจต้องแยกกันสัมภาษณ์ จึง ต้องมาเปิดเผย/แลกเปลี่ยนข้อมูลกันทั้งกลุ่ม กระบวนการนี้จะสามารถปลูกฝังความรู้สึกดีกับการ ทำงานเป็นทีม และทำให้ทีมมีทักษะเชิงบวกต่องานที่ทำ

1. ก่อนการเสวนา ขอให้ยูววิจัยทบทวนข้อมูลที่ได้จากภาคสนามโดยดำเนินการดังนี้

- เขียนความเรียงประมาณ 1 หน้า ประมวลจากข้อมูลสนามในสมุดบันทึก
- ทำไฮไลต์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ได้ค้นพบใหม่จากการสัมภาษณ์
- ทำไฮไลต์ข้อมูล 2-3 ส่วนที่เห็นที่น่าสนใจ
- เขียนประเด็นคำถามที่ใช้ พิจารณาวางยังขาดข้อมูลส่วนใดบ้าง
- เขียนแนวทางที่จะดำเนินงานวิจัยต่อไป

ตัวอย่างข้อมูลจากยูววิจัย

ข้อมูล

พี่ชายของป้าอ่อนเคยทำงานอยู่ที่ร้านข้าวแกงแถบชาวแดน แอบไปขายข้าวแกงให้ผู้ อพยพ ซึ่งเป็นการขัดกับนักเลงประจำถิ่น และทำให้นักเลงพยายามที่จะกิจการร้านนี้

ข้อคิดเห็น / ข้อสังเกต

หนูไม่รู้ว่า ที่สุดแล้วนักเลงประจำถิ่นปิดกิจการร้านได้สำเร็จหรือไม่ ใครเป็นคนส่งเขามา ใครเป็นเจ้าของร้านข้าวแกง ระยะเวลาที่พี่ชายของป้าอ่อนทำงานนานเท่าไร และได้ค่าจ้างสักเท่าไร ข้อมูลที่เราารู้คือ ปี พ.ศ. สภาพของสถานที่ที่ร้านตั้งอยู่ นโยบายกีดกันผิว และรู้ว่าพี่ชายของป้าอ่อน ได้ตอบนักเลงอย่างไร ข้อมูลเหล่านี้เปิดโลกทัศน์ของเรา ทั้งเหตุการณ์ในช่วงนั้น และเรื่องราวเกี่ยวกับ พี่ชายป้าอ่อน

1. เริ่มการเสวนาโดยขอให้ผู้วิจัยแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน โดยกล่าวถึงข้อมูลที่ได้จากภาคสนามที่ได้เรียนรู้ เปิดโอกาสให้ซักถามซึ่งกันและกันเสริมเติมข้อมูลใหม่ ๆ ตามช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์
2. ทบทวนคำถามใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์ และแนกกลยุทธ์ในการหาข้อมูลต่าง ๆ ต่อไป
3. เปิดโอกาสให้วิพากษ์วิจารณ์กระบวนการสัมภาษณ์ ลักษณะของคำถามต่าง ๆ จุดแข็ง จุดอ่อนของการสัมภาษณ์ บุคลิกลักษณะของผู้ถูกสัมภาษณ์ ความยากง่ายของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยอาจจะจดบันทึกวิธีการปรับปรุงเทคนิคการสัมภาษณ์
4. การประเมินสรุปสาระการประชุมด้วยตนเอง (การถอดบทเรียนด้วยตนเอง)

ขอให้ผู้วิจัยเขียนผลสะท้อนจากการสัมภาษณ์ประมาณ 2 หน้า โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 เขียนอธิบายการมีส่วนร่วมในวงเสวนาสรุปสาระการประชุม ควรระบุรายละเอียดว่าท่านทำอะไรบ้าง เช่น บันทึกอะไรในสมุดจด คำถามที่ถาม และคำตอบที่ตอบผู้อื่น คำถามใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นหรือกลยุทธ์ใหม่ ๆ ที่เสนอต่อกลุ่ม

ส่วนที่ 2 เขียนถึงความท้าทาย/ความสนุกสนานที่ได้จากการสัมภาษณ์

ส่วนที่ 3 สะท้อนจุดแข็ง/จุดอ่อนของตนเองในการสัมภาษณ์ และวิธีการปรับปรุงเทคนิคการสัมภาษณ์

บทที่ 8

การเขียนเพื่อการสื่อสารงานวิจัยทางประวัติศาสตร์

การบันทึกข้อมูลภาคสนาม: เทคนิคที่จำเป็นต่อการทำงานวิจัย

ขั้นตอน โดยปกติขั้นตอนการบันทึกข้อมูลภาคสนามจะเป็นดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากประวัติศาสตร์บอกเล่า ที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือแหล่งข้อมูลอื่นๆ
2. การสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล
3. การวางแผนกลยุทธ์ที่จะใช้ในกระบวนการต่อไปของงานวิจัย

อุปกรณ์ สมุดบันทึกที่จะใช้ในการบันทึกข้อมูลแบ่งเป็นชนิดต่างๆ ดังนี้

- สมุดบันทึกที่ใช้ในการจดบันทึกเรื่องราว ประสบการณ์ แนวคิด ความประทับใจ สภาพอารมณ์ คำถาม ข้อมูล เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยต่างๆ ร้อยแก้ว ร้อยกรอง ภาพร่าง ตาราง ข่าจากหนังสือพิมพ์ หรือภาพถ่ายต่างๆ สมุดบันทึกประจำวัน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการเก็บข้อมูลส่วนตัว การบันทึกเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ประสบการณ์ที่ได้พบเห็นสิ่งต่างๆ การสังเกต มุมมอง
- การบันทึกเหตุการณ์ประจำวันแบบละเอียด ว่าแต่ละเหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อไร และเวลาเท่าไร
- เรื่องเล่าจากการเดินทาง ข้อมูลที่บันทึกโดยการเขียน, ภาพร่างของสถานที่ต่างๆ คนและกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นตลอดการเดินทาง โดยปกติการเขียนเรื่องเล่าจากการเดินทางจะเน้นในเรื่องของวัฒนธรรมเพราะเป็นเรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

วิธีการ

1. ตรวจสอบตนเองว่าได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของตนเองที่ผ่านมาบ้างหรือไม่ คนส่วนใหญ่ เก็บข้อมูลในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่นสมุดบันทึก ไดอารี่ส่วนตัว การบันทึกเหตุการณ์และเวลา และประสบการณ์จากการเดินทาง
2. ทำการบันทึกข้อมูลภาคสนาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ฝึก หรือพี่เลี้ยง ในกระบวนการการวิจัย สังเกตวิธีการที่พวกเขากระตุ้นให้เราเกิดความสงสัย อย่าลืมจดบันทึกวัน เดือน ปี สถานที่หรือพื้นที่ที่ได้ลงไปเก็บข้อมูลในแต่ละวัน เพื่อสร้างลักษณะนิสัยที่ดีในการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ
3. ออกแบบหน้าปกสมุดบันทึกอย่างสร้างสรรค์ เพื่อที่จะได้ถ่ายทอดบันทึกข้อมูลต่างๆ ให้มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สะท้อนแนวคำถาม และความคิดที่แปลกใหม่

ข้อสังเกต

โปรดจำไว้ว่าบันทึกทุกๆถ้อยคำของคุณในสมุดจดบันทึกนั้น เป็นข้อมูลที่สำคัญที่สุดจากการไปสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลต่างๆมา หากมีวุ่นวายทางกายภาพ เทปบันทึกเสียง หรืออุปกรณ์บันทึกเสียงต่างๆ ที่คุณใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ถูกทำลายหรือสูญหายไป ลองคิดว่าถ้าต่อจากนี้ไปอีก 100 ปี บันทึกในสมุดจดบันทึกของคุณนั้น อาจจะเป็นแหล่งข้อมูลเพียงชิ้นเดียวที่ยังหลงเหลืออยู่ในการสืบเสาะข้อมูลของชีวิตของคุณคนนั้นๆ

กระบวนการจัดการกับการจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม

เราสามารถเก็บข้อมูลภาคสนามได้โดยแบ่งเป็นหมวดหมู่ดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย ระยะเวลาในการดำเนินงาน การจดบันทึกจากข้อมูลทุติยภูมิ การเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่จริง และข้อมูลอื่นๆ ที่รวบรวมขึ้นในช่วงระยะเวลาของการเก็บข้อมูลในระยะแรก

2. การสัมภาษณ์

หมายรวมถึงคำถามในการสัมภาษณ์ บรรณานุกรม ข้อมูลจากการจดบันทึก บทสรุปต่างๆ ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม คำพูดจากการสัมภาษณ์ ภาพร่าง ภาพถ่าย และพยายามจดทุกขั้นตอนที่คุณได้เรียนรู้ เตรียมพร้อมสำหรับการตั้งคำถามเพื่อสัมภาษณ์ วัตถุต่างๆ บันทึกเรื่องราวที่เกิดขึ้นในขณะสัมภาษณ์ให้ได้มากที่สุด และอย่าลืมทำสำเนาข้อมูลเสียงที่บันทึกไว้เสมอ

3. เอกสารประเภทจดหมายเหตุ

เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต้นฉบับประเภทจดหมายเหตุ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลท้องถิ่น เช่น ภาพถ่าย งานศิลปะ วัตถุต่างๆ สำเนาเอกสารสำคัญ ภาพวาด ภาพร่างต่างๆ

4. การวางแผนการทำงานวิจัย

การเตรียมคำถามในการวิจัย และคิดกลยุทธ์ในการทำงานวิจัย นึกถึงวิธีการทำงานและขั้นตอนการทำงานต่อไป

เมื่อการสำรวจหรือกระบวนการการวิจัยอย่างใดอย่างหนึ่งที่วางแผนไว้ดูไม่บรรลุผลตามความคาดหมาย หรือหากคุณไม่สามารถทำงานได้ตรงตามแผนที่คุณวางไว้ในครั้งนี้ แผนการทำงานของ你也อาจจะถูกหยิบขึ้นมาใช้จากนักวิจัยรุ่นต่อไปก็ได้ ซึ่งนั่นหมายความว่าเราได้ทบทวนเวลาให้กับพวกเขาไปช่วงหนึ่งเลยทีเดียว

5. การอ้างอิงถึงแหล่งข้อมูล

จดบันทึกแหล่งข้อมูลต่างๆที่ใช้ในการทำงานทั้งหมด ตั้งแต่ข้อมูลขั้นต้น และข้อมูลขั้นรอง ทั้งชื่อหนังสือ ผู้แต่ง บทความ นิยายสาร วันที่ สำนักพิมพ์ เบอร์โทรศัพท์ ข้อมูลประเภทจดหมายเหตุ ห้องสมุด สถานที่ที่เก็บข้อมูลต่างๆ ในการทำงานด้านประวัติศาสตร์นั้น คุณจะจำเป็นต้องสามารถบอก

ได้ถึงแหล่งที่มาของข้อมูล และแหล่งที่มาอื่นๆ ก็จะต้องเป็นแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือ ไม่ใช่แค่เป็นเรื่องที่ไปได้ยินมาจากที่ใดที่หนึ่งที่ไม่มีที่มาที่ไปที่ชัดเจน เมื่อมีการอ้างอิงถึงแหล่งข้อมูลนั้น หลังจากทำงานเสร็จสิ้นกระบวนการทั้งหมดแล้ว นักวิจัยอื่นๆที่จะมาทำงานต่อจากคุณ จะสามารถทำงานต่อได้

6. ข้อสรุปและการสังเคราะห์งานวิจัย

ขั้นตอนการเขียนรายงานให้สอดคล้องกับกระบวนการทำงานทั้งหมดและสามารถตอบคำถามในสิ่งที่คุณสงสัยตั้งแต่เริ่มทำงานวิจัยชิ้นนี้

มุมมองสะท้อนที่ได้จากการเก็บข้อมูล

ประมวลเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดหลังจากการลงภาคสนามไปเก็บข้อมูลมาแล้ว ทบทวนและจดบันทึกสิ่งสำคัญที่พบเจอมา ทั้งจากเนื้อหาข้อมูลและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาในการเก็บข้อมูล เพื่อประเมินผลการทำงานในแต่ละด้านว่ามีสิ่งต้องแก้ไขอย่างไร

หลักการเขียนบรรยายจากคำบอกเล่า

องค์ประกอบของการเขียนบรรยายในที่นี้ จะเน้นไปในเรื่องของการเขียนบรรยายเชิงบอกเล่า หรือประวัติศาสตร์บอกเล่า การเขียนจะต้องเป็นการเขียนแบบเล่าเรื่อง ไม่ใช่การนำเสนอแบบอธิบายถึงประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนการทำงาน

วันที่ 1

1. การเขียนบทบรรยายจากคำบอกเล่าเป็นการนำเสนอเรื่องราวจากข้อมูลส่วนตัวของผู้รู้เห็นเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เพื่อที่จะบันทึกเรื่องราวเชิงประวัติศาสตร์เอาไว้ ก่อนที่ผู้บอกเล่าหรือผู้รู้เรื่องจะสูญหายไป การเขียนบทบรรยายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้โครงการบรรลุดุฏประสงค์สูงสุด การนำเสนอที่น่าสนใจด้วยข้อเขียนที่มีพลังโดยยึดโยงข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการวิจัย คือเป้าหมายหลักอย่างแท้จริงของโครงการนี้
2. วิธีที่ง่ายที่สุดในการเขียนบทบรรยายคำบอกเล่าก็คือการเริ่มต้นด้วยการเขียนเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ยุววิจัยควรฝึกด้วยการเขียนเกี่ยวกับตัวเองสั้นๆ ดังนี้

จงบรรยายเรื่องเกี่ยวกับบรรพบุรุษหรือครอบครัวของตนเองที่มาปักหลักอยู่อาศัย ณ ที่แห่งนี้ปัจจุบัน ถ้าตัวเองมีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์ที่ขนย้ายเข้ามาอยู่ในที่แห่งนี้ด้วย ให้พยายามใส่รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ประสบพบเห็นด้วยตนเองให้มากที่สุด เช่นเดินทางมาอย่างไร มากับใคร

เมื่อไร พบใคร ที่ไหน มีความประทับใจกับอะไรบ้าง หากนักศึกษาทราบแต่เพียงจากคำบอกเล่าต่อกันมาในครอบครัว ก็ให้พยายามนึกถึงข้อเท็จจริงจากคำบอกเล่าอื่นๆ และลองสร้างจินตนาการเกี่ยวกับการเดินทางของบรรพบุรุษของตนในอดีต เพื่อให้เรื่องราวมีชีวิตชีวาและชัดเจนขึ้น

3. ก่อนที่จะลงมือเขียน ยูวิจัยควรเขียนข้อกำหนดเกี่ยวกับการเขียนบทบรรยายคำบอกเล่าดังนี้

- บรรยายเหตุการณ์ตามลำดับที่เกิด พยายามสื่อสารจุดเด่นแก่ผู้อ่านให้ชัดเจน
- ระบุนามและเหตุการณ์ ณ สถานที่จริง
- บรรยายอย่างละเอียดถึงรูป รส กลิ่นเสียงที่ผู้บอกเล่าเห็นและสัมผัสด้วยตา หู จมูก ลิ้น และพยายามดึงเอาคุณลักษณะของความรู้สึกนั้นๆ ออกมาให้ได้ตามที่ผู้เล่าคิดหรือแสดงออก
- คุณลักษณะการดำเนินเรื่องเพื่อมองหาระยะเวลา หรือช่องว่างและอารมณ์ที่เปลี่ยนไป
- การเขียนในเชิงนี้เป็นเพียงร่างแรก อย่างกังวลกับตัวสะกด ไวยากรณ์หรือสิ่งอื่นใด พยายามเขียนให้ได้แนวคิดทั้งหมดก่อน

4. ใช้เวลาไตร่ตรองก่อนลงมือเขียน เพื่อให้ได้ระดมสมองและเรียบเรียงความคิดที่จะเขียนออกมา

5. เมื่อหมดเวลาให้ยูวิจัยมาร่วมกันดูงานเขียนของกันและกัน กลุ่มควรจะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเขียนของแต่ละคน อภิปรายถึงประเด็นที่ท้าทายของบทบรรยาย และชี้แนะส่วนสำคัญที่ขาดหายหรือมองข้ามไป

วันที่ 2

1. ยูวิจัยฝึกเขียนบทบรรยายคำบอกเล่าจากประสบการณ์ชีวิตของผู้อื่น และก่อนที่จะลงมือเขียน พวกเขาจะต้องหาข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตของคนคนนั้น ซึ่งควรจะมีอยู่ในแบบสัมภาษณ์

2. เมื่อได้รับแบบสัมภาษณ์แล้ว ยูวิจัยจะต้องอ่านบทสัมภาษณ์อย่างละเอียด เพื่อจะได้ยกเอาคำพูดหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาใส่ในบทบรรยาย ยูวิจัยควรจะต้องมองหาแง่มุมในบทสัมภาษณ์ที่น่าสนใจ หรือเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยที่จะทำให้งานของตัวเองได้อารมณ์มากขึ้น

3. เมื่อเลือกประเด็นที่จะใช้เป็นหลักในการเขียนบทบรรยายแล้ว ก็สามารถลงมือเขียนได้ ยูวิจัยต้องใช้ข้อมูลทางตรง หรือคำพูดที่มีอยู่ในแบบสัมภาษณ์มาเป็นพื้นฐานในการเขียน แต่อาจอธิบายขยายความบางอย่างที่ไม่มีปรากฏในแบบสัมภาษณ์ก็ได้

4. ใช้เวลาประมาณ 20-25 นาที ในการเขียนบทบรรยาย พยายามควบคุมเวลาและบริหารเวลาในการทำงานเป็นระยะๆ เพื่อสามารถทำงานได้เสร็จในเวลาที่กำหนด

5. เมื่อหมดเวลา เปิดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อข้อเขียนของกันและกัน กลุ่มจะได้เสนอข้อมูลที่ควรปรับปรุงแก้ไข เช่นเดียวกับชมเชยในสิ่งที่ดีอยู่แล้ว

6. ในบทสรุปท้ายโครงการ ควรจะให้ยูววิจัยจะต้องแสดงความคิดเห็นที่สะท้อนถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการเขียนบทบรรยายคำบอกเล่าทั้ง 2 เรื่อง รวมทั้งแง่มุมที่เขาต้องการจะปรับปรุงต่อไป

การจัดทำบรรณานุกรม

อุปกรณ์ : ตัวอย่างเอกสารประเภทต่างๆ: หนังสือ วารสาร หนังสืออ้างอิง หนังสือพิมพ์

ขั้นตอน

1. เรียนรู้ถึงความสำคัญของการอ้างอิงถึงแหล่งข้อมูลที่ใช้ เพื่อรวบรวมทำบรรณานุกรมท้ายข้อเขียน เพื่อให้เห็นว่าหากไม่มีบรรณานุกรม ความน่าเชื่อถือในงานวิจัยอาจจะลดน้อยลง ดังนั้นนักยูววิจัยประวัติศาสตร์จะต้องเก็บรวบรวมแหล่งข้อมูลทั้งหมดที่ใช้ศึกษา และจัดทำบรรณานุกรมใส่ไว้ในโครงการสุดท้ายของเขา

ยูววิจัย จะต้องใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลายเพื่อสร้างสร้งงานเขียนประวัติศาสตร์บอกเล่าของตน แหล่งอ้างอิงเหล่านี้ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ ชุมชน หนังสือ ตำรา และข้อมูลชั้นรองที่รวบรวมมาจากข้อมูลต้นฉบับหรือจากข้อมูลปฐมภูมิหลากหลายที่เป็นข้อมูลต้นฉบับ

เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อเขียน จะต้องคำนึงถึงเรื่องสำคัญ 2 เรื่อง คือ

- เขียนบรรณานุกรมของแหล่งข้อมูลทุกแหล่งที่ใช้ในการศึกษา หรือปรึกษาเพื่อทำงานวิจัย
- อ้างอิงถึงแหล่งข้อมูลเหล่านั้นให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และรูปแบบที่ใช้กันในงาน

การศึกษา

2. ตรวจสอบเอกสารที่จะนำมาอ้างอิงในบรรณานุกรมและรูปแบบการเขียนบรรณานุกรมตามกำหนด ต้องใช้เครื่องหมายวรรคตอนให้ถูกต้องตามรูปแบบสำหรับเอกสารแต่ละประเภทและแต่ละรายการ โดยในบรรทัดที่สองของแต่ละรายการจะต้องย่อหน้าเข้าไปตามกำหนดด้วย
3. สิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือต้องบอกผู้พิมพ์ สถานที่พิมพ์และมีลิขสิทธิ์ และยกตัวอย่างวิธีลงรายการแหล่งอ้างอิง ประเภทหนังสือประกอบคำอธิบายสำหรับวารสารและแหล่งอ้างอิง ต้องบอกปีที่ ฉบับที่ และยกตัวอย่างการลงรายการเอกสารประเภทนี้ด้วย และ ทำเช่นเดียวกันสำหรับวัสดุประเภทข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจำต้องระบุ

และชี้แหล่งของสื่อ ผู้ผลิต และให้บริการ เวลาที่เข้าไปใช้บริการและที่อยู่ของเว็บไซต์นั้นๆ

4. ให้ผู้วิจัยแต่ละคนทดลองเขียนบรรณานุกรมของหนังสืออ้างอิงแต่ละประเภทบนกระดาน และช่วยไขเพิ่มเติมข้อมูลที่ขาดหายไป เรียงตามลำดับรูปแบบและจัดทำเครื่องหมายกำกับในแต่ละรายการให้ถูกต้อง
5. เมื่อทุกคนเขียนรายการของตนบนกระดานเสร็จแล้ว ให้ทุกคนตรวจสอบผลงาน และอภิปรายประสบการณ์ที่ได้รับ
6. ให้ผู้วิจัยรวบรวมบรรณานุกรมของตนเอง และลงมือเขียนตามรูปแบบที่กำหนด
7. ในบทสรุปให้ผู้วิจัยเขียนบรรณานุกรมทั้งหมดลงในสมุดบันทึก

ข้อมูลเพิ่มเติม

การเขียนบรรณานุกรม

- บรรณานุกรมคืออะไร

บรรณานุกรม คือรายชื่อ หนังสือ วารสาร เอกสาร หรือสื่ออ้างอิงอื่นใด ที่นักวิจัยหรือผู้เขียนหนังสือ นำไปใช้ในการสร้างผลงานของตนเองโดยทั่วไปรายชื่อหนังสือดังกล่าวนี้จะเรียบเรียงไว้ท้ายเล่มของผลงานเขียนหรือวิจัย โดยเรียงตามลำดับอักษรของผู้แต่ง เพื่อความสะดวกในการค้นหา

- เมื่อไรจะต้องเขียนบรรณานุกรม

หลักการสำคัญของการเขียนบรรณานุกรมก็คือเมื่อใดก็ตามที่มีการนำเอาผลงาน ข้อคิด ความเห็น หรือทฤษฎีของผู้อื่นไปใช้ในงานของตน ไม่ว่าจะด้วยวิธียกคำพูดไปทั้งหมด หรือตัดต่อหรือนำเอาแนวคิดทฤษฎีไปใช้ในงานของตนแบบย่อความ หรือเรียบเรียงใหม่ ล้วนต้องลงรายการเป็นบรรณานุกรมท้ายเล่ม หรือท้ายเรื่องทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่เจ้าของผลงานเดิม และเพิ่มเติมความน่าเชื่อถือให้แก่ผลงานของผู้อ้างอิง

- จะต้องเขียนบรรณานุกรมอย่างไร

เนื่องจากหนังสือและสื่ออ้างอิงต่างๆ มีหลายประเภท และมีรายละเอียดข้อมูลที่จำเป็นต้องอ้างอิงถึงต่างกัน จึงจำเป็นต้องจำแนกบรรณานุกรมตามประเภทของสื่อ และลงรายการข้อมูลของแต่ละสื่อ ตามรูปแบบที่แต่ละสถาบันกำหนด ซึ่งโดยหลักการก็จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน

วิธีทำความเข้าใจผู้อ่าน

ขั้นตอน

1. ให้นักยูววิจัระดมสมองและอภิปรายประเด็นคำถามต่อไปนี้บนกระดาน แล้วกำหนดประเด็นที่ต้องการเป็นการเฉพาะสำหรับโครงการของตน คำถามอาจครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้
ผู้อ่าน : เป็นใคร เราวางแผนหรือคาดหวังจะสื่อกับใคร อายุเท่าไร
ชอบ/ไม่ชอบ : ข้อเขียน ข้อมูล ข่าวสารประเภทไหนที่โดนใจผู้อ่านของเรา
ข้อเขียนประเภทไหนที่ผู้อ่านของเราจะหลีกเลี่ยงและไม่คิดจะอ่าน
มีอะไรที่ผู้อ่านของเราสนใจและเราสามารถเพิ่มเติมลงไปในงานเขียนของเราได้
เรื่องอะไรที่เราสนใจ และอะไรที่เราควรหลีกเลี่ยง
หัวข้อใดที่เป็นที่สนใจสำหรับผู้อ่านของเรา
ความสามารถ : ระดับความสามารถในการอ่านของผู้อ่านของเรา
ระดับและประเภทของการเข้าถึงหัวข้อที่ผู้อ่านของเรา
การใช้ : ผลผลิตของเราจะเอาไปใช้อย่างไร เราจะทำอย่างไรให้ผลงานสุดยอด
ของเรามีประโยชน์มากขึ้น
การพิจารณา : มีข้อควรพิจารณาหรือดำเนินการที่เราควรพยายามทำเพื่อให้ผู้อ่านของเราใช้และชื่นชมผลงานของเรา
2. ยูววิจั จะต้องค้นหาแง่มุมต่างๆที่ผู้อ่านต้องการให้กล่าวถึง นึกถึงผู้อ่านตลอดเวลาที่ทำโครงการ เพื่อที่เราจะได้เน้นถึงความต้องการของผู้อ่านตลอดเวลา
3. สรุปลงให้เห็นภาพรวมที่สะท้อนต่อโครงการทั้งในแง่ของเนื้อหาสาระ การเขียน ความรู้ การออกแบบ การนำเสนอ พยายามสื่อให้เห็นถึงประเด็นหลักของงานวิจัของเรา

ขั้นตอนการเขียน : การตรวจแก้ไขต้นฉบับ

ระยะเวลา 5-6 วัน วันละประมาณ 60 นาที

วัสดุอุปกรณ์

ร่างงานเขียน

คอมพิวเตอร์และเครื่องพิมพ์พร้อมกระดาษ

แผ่นดิสก์, Handy drive

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. เริ่มต้นด้วยการให้คำจำกัดความของ “ต้นฉบับร่าง” และความหมายของการแก้ไขปรับปรุง

“ต้นฉบับร่าง” : งานเขียนที่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ ยังมีข้อบกพร่องผิดพลาด และยังขาดการเรียบเรียงที่ดีงานที่อยู่ในมือของนักยววิจัยประวัติศาสตร์ขณะนี้จัดเป็น “ต้นฉบับร่าง” ที่จะต้องตรวจแก้ไขปรับปรุงให้สมบูรณ์ต่อไป

การแก้ไข : การตรวจแก้ไขปรับปรุง หรือเรียกกันทั่วไปว่าการ edit หนังสือ หมายถึงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งในต้นฉบับ ไม่ว่าจะเป็นการเรียบเรียง การจัดย่อหน้า สารระ ตัวอย่างและถ้อยคำที่ยกมาอ้างอิง การแก้ไขไวยากรณ์และคำที่เขียนผิดเป็นต้น การแก้ไขข้อผิดพลาดเหล่านี้ อาจจะเป็นข้อผิดพลาดจากข้อมูลที่ได้มาจากผู้อื่น หรือจากความเข้าใจผิดของนักยววิจัยประวัติศาสตร์ ขั้นตอนในการตรวจแก้ไขนี้ เป็นช่วงที่ใช้เวลามาก โดยปกติจะต้องใช้เวลาตรวจทบทวนไปมาประมาณ 4-5 ครั้ง กว่าที่จะได้ต้นฉบับที่กะทัดรัด มีการจัดเกลาได้เรียบร้อยสมบูรณ์ตามต้องการ

2. ให้นักยววิจัยประวัติศาสตร์แลกเปลี่ยนต้นฉบับร่างของตนกับเพื่อน และจะต้องอ่านร่างและให้ความเห็น อย่างซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา การบอกความจริงกับเพื่อนจะทำให้ผลงานได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

3. นักยววิจัยประวัติศาสตร์จะกลับมาอ่านแบบตรวจสอบและความเห็นของเพื่อน จากนั้นก็จะจดบันทึกสิ่งที่ควรแก้ไขปรับปรุงในแบบบันทึกงานของตน และก็อาจจะมีบางประเด็นที่บรรณาธิการมองไม่เห็น แต่ผู้เขียนมองเห็นเอง ก็ใช้จดบันทึกไว้เช่นกัน แบบบันทึกนี้ต้องเก็บไว้เพื่อการใช้อ้างอิงต่อไป

4. นักยววิจัยประวัติศาสตร์ลงมือแก้ไขและเขียนใหม่ โดยยึดสิ่งที่บรรณาธิการเสนอแนะไว้ในแบบตรวจสอบในช่วงระยะเวลาหนึ่งสัปดาห์หรือมากกว่านั้น

ช่วงต่อไปนี้นักการศึกษาจะต้องตรวจแก้ไขต้นฉบับร่างที่ 2 ของนักยววิจัยประวัติศาสตร์ เมื่อนักยววิจัยประวัติศาสตร์ได้รับคืนก็จะแก้ไขปรับปรุงใหม่ตามข้อเสนอแนะ จากนั้นจึงจัดพิมพ์ด้วย

เครื่องคอมพิวเตอร์และจัดเก็บไว้ในแผ่นดิสก์หรือ Handy Drive ตรวจสอบแผ่นดิสก์หรือ Handy Drive ที่แก้ไขปรับปรุง แล้วทำสำเนาไว้อีก 1 ชุด สำหรับการตรวจแก้ไขปรับปรุงในรอบต่อไป โดยตรวจแก้ไขต่อไปอีกสัก 4-5 ครั้ง และพยายามหาผู้รู้หลายๆท่านมาช่วยอ่าน ตลอดจนให้คำแนะนำ จะทำให้ได้ข้อคิด ความเห็นที่หลากหลาย และเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุงเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้รู้แต่ละคนอาจจะมองในประเด็นที่ผู้อื่นมองไม่เห็น

สรุปโครงการ

เมื่อยูวิจัยได้รับคำแนะนำในการแก้ไขเพียงพอแล้ว พวกเขาจะจัดการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และจัดพิมพ์ต้นฉบับสุดท้ายที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเนื้อหา วิธีการ วิทยากรณ์ การเรียบเรียง การผูกประโยค ตลอดจนความยาวของเรื่องต่อไป

ภาคผนวก

แบบตรวจสอบแก้ไข

ชื่อผู้เขียน _____

ชื่อผู้ตรวจ _____

โปรดอ่านข้อเขียนทั้งเรื่องด้วยความระมัดระวัง แล้วดูในแบบตรวจสอบแก้ไขนี้ในแต่ละรายการ แล้ว
เช็คลักษณะที่ผู้เขียนทำดีแล้ว ถ้าตอนใดที่ผู้เขียนยังทำไม่ดีหรือเว้นว่างไว้ ก็ให้ข้ามไป ผู้เขียนจะกลับไปเติม
ข้อความที่เว้นไว้ในการตรวจรอบต่อไป จำไว้ว่านี่เป็นเพียงร่างแรก ดังนั้นจึงอาจมีข้อความที่เว้นว่าง
ไว้ได้

เนื้อหา

- _____ 1. ชื่อเรื่องเหมาะสมกับหัวข้อหรือไม่
- _____ 2. มีการตอบคำถามประเด็นที่ตั้งไว้ด้วยข้อมูลทางประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนหรือไม่
- _____ 3. มีการเน้นประเด็นสำคัญของเรื่องโดยตลอดหรือไม่
- _____ 4. ชัดเจน และเข้าใจง่าย
- _____ 5. มีความยาวที่เหมาะสม ไม่เยิ่นเย้อ
- _____ 6. มีข้อมูลทางประวัติศาสตร์สนับสนุนเพียงพอ

การเรียบเรียง

- _____ 7. มีบทนำ เนื้อหาสาระ และบทสรุปที่ชัดเจน
- _____ 8. มีโครงสร้างการเขียนย่อหน้าแต่ละย่อหน้าที่ชัดเจนถูกต้อง
- _____ 9. นำเสนอข้อคิดเห็นได้ราบรื่น ไม่ติดขัด
- _____ 10. ใช้การแสดงออกในการช่วยอำนวยความสะดวกในการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องเวลา
สถานที่ และอารมณ์

การแก้ไขปรับปรุง

- _____ 11. มีตัวอย่างหรือการยกข้อความมาสนับสนุนแนวคิดหลักในแต่ละย่อหน้า
- _____ 12. มีตัวอย่างหรือการยกข้อความที่มีความยาวที่เหมาะสม
- _____ 13. ใช้วรรคตอนที่เหมาะสมในข้อความที่ยกมา

_____ 14. ให้ความเห็นที่น่าฟังเพื่อที่จะอธิบายข้อความที่ยกมา ตัวอย่าง เหตุการณ์และผู้คน

ลีลาการเขียน

_____ 15. ใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมกับผู้อ่าน

_____ 16. ใช้โครงสร้างประโยคที่หลากหลาย

_____ 17. มีความพยายามที่จะดึงเอาความรู้สึกและความจริงที่เกิดขึ้น ด้วยการให้รายละเอียดหรือเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยที่ได้อารมณ์

_____ 18. ใช้ภาษาที่มีชีวิตชีวาและเฉพาะเจาะจง

_____ 19. น่าสนใจและให้ข้อมูลข่าวสารที่น่าอ่าน

รูปแบบและไวยากรณ์

_____ 20. ไม่มีข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ รวมถึงเครื่องหมายวรรคตอน

_____ 21. ไม่มีคำสะกดผิด

คำแนะนำ

ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเขียนคำแนะนำในการเขียนให้กับผู้วิจัยคนอื่นๆ จงอย่าลืมที่จะเขียนสิ่งที่ตนชื่นชอบในงานเขียน และสิ่งที่ผู้เขียนควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป โดยอธิบายถึงสิ่งที่ไม่ชัดเจนและยากเกินไปในงานเขียนนั้นๆ